

FLYKTINGERÅDET:

Metliaas i motvind

Påståtte returprovisjoner, uheldig satsing på spilleautomater, fiasko for flaskeautomater og internt bråk er noen av ingrediensene i medieomtalen Flyktingerådet er blitt til del de siste ukene. Generalsekretær Ola H. Metliaas tar nå til motmæle mot kritikken.

side 3

VALG:

Sør-Afrika til urnene

Sør-Afrikas fargerike befolkning er igjen klare for valgurnene – mens Nelson Mandela er på vei over i pensjonistenes rekker. Vi har tatt pulsen på valgkamp, boforhold og framtidsutsikter i den lille kystbyen Port Nolloth i den nordlige Kapp-provinsen, mens ambassadør Per Ø. Grimstad og Sør-Afrika-kjenner Tore Linné Eriksen kommenterer utviklingen.

side 14 og kronikk side 16

bistandsaktuelt

fagblad om utviklingssamarbeid · nr.4 · 1999

Vannsprut i Uganda

Norske selskaper venter i spenning på at ugandiske politikere skal ta de endelige kraftfulle beslutninger om utbygging av nye vannkraftprosjekter.

side 12-13

Storsatsing på utdanning

Tre-barnsmor Shamas Derra har endelig lært seg å lese, og er en av de millioner av bangladeshere som nå nyter godt av landets storsatsing mot analfabetisme. NORAD skal støtte fire ulike utdanningsprogrammer med til sammen 435 millioner kroner.

side 12

Vaksinasjon av masaienes kveg er et av de cirka 300 tiltakene Norge har støttet i Tanzania i perioden 1994-97.

FOTO: OLE BERNT FRØSHAUG

Valg i Malawi

side 13

Kamp om Kosovo-kroner

side 6

Krass kritikk av Tanzania-bistand

Altfor spredt, politikerne må ta skylden, hevder rapport

- I en fersk evaluering blir bistanden til Tanzania kritisert for å være spredt på altfor mange områder og prosjekter. Det fører til at viktige mål om mottakeransvar og lokalt eierskap blir underminert, hevder ECON Senter for økonomisk analyse, som står bak rapporten. Norge er et av de land som sprer bistanden mest.
- Hovedansvaret legges på politikerne som vil ha oppfylt altfor mange mål på en gang. – Man må være villig til å foreta noen valg. Dersom vi ønsker å få gjennomslag for våre hjertesaker, må vi tørre å satse på færre ting, og det er den politiske ledelsens ansvar, sier seniorrådgiver Arne Disch i ECON.
- Mottakeransvar og likeverdig dialog er honnørordene – overstyring og økonomiske tiltak påtvunget mottakerlandet av giverne har vært realiteten, mener Norges tidligere ambassadør i Dar es Salaam Gunnar Garbo som gir en skarp kommentar til evalueringen av Tanzania-bistanden.

side 8, 9 og side 2 (debatt)

FOTO: IVAN BRODEY

NORAD skal gå i front mot korrupsjon

NORAD skal bli en internasjonal frontorganisasjon i kampen mot korrupsjon, fastslår utviklings- og menneskerettighetsminister Hilde Frafjord Johnson. Statsråden vil imidlertid ikke love penger eller ressurser øremerket til anti-korrupsjonsarbeidet. – Hver utestasjon må se dette arbeidet som en av sine viktigste arbeidsoppgaver, sier hun. Utviklingsministeren åpner samtidig for en ny og kontroversiell form for bistand – støtte til politiske partier i mottakerlandene.

side 4 og 5

Får styre - etter norsk diktat

AV GUNNAR GARBO

DEBATT

I APRIL kom en grundig evaluering av den norske bistanden til det landet som bistandsfolk her hjemme opprinnelig så som selve mønsterlandet blant samarbeidspartnerne våre, men som siden ble det mest utskjelte av dem alle. Rapporten om utviklingssamarbeidet mellom Tanzania og Norge i perioden 1994 til 1997 gir et ganske annet bilde enn det vi for det meste har møtt i mediene på åtti- og nittitallet. Når presse og kringkasting i det hele tatt har gidet å bringe nyheter fra dette fattige landet langt i sør, har de gjerne konsentrert seg om de dårligste. Dårlig nytt selger bedre enn godt.

Evalueringgruppen har vært allsidig sammensatt (med både tanzaniske, britiske og norske deltakere) - med det unntaket at kvinnene igjen var underrepresentert.

Rapporten peker på at Tanzania i løpet av sine 35 år som fritt land har gitt den unge staten en stabilitet og legitimitet som nærmest savner sidestykke i Afrika. Selv om det trolig forekom valgfusk på Zanzibar i 1992, mener forfatterne at Tanzania gjennomførte det første nye flerpartivalget på en måte som landet kan være stolt av. De kunne gjerne ha tilføyd at den politiske ledelsen, med Julius Nyerere i spissen, selv valgte å avvike ettpartistaten på et tidspunkt da «donorene» ennå ikke hadde gjort «demokrati» til sitt nye motkrav.

I den siste fireårsperioden har økonomien vokst litt sterkere enn folketallet - gjennomgående en halv prosent pr. år pr. innbygger. Rapporten karakteriserer resultatet som positivt, men lavt. Den tilføyer at statistikken ikke dekker den uformelle økonomien, som trolig har sterkest vekst.

GRUPPEN GIR i hovedsak god karakter også til den norske bistanden. Den har gjennomgått 67 norsk-finansierte virksomheter, som stod for 85 prosent av Norges totale bistand til Tanzania. Av disse ble 54 - eller 80 prosent - bedømt som gode

eller utmerkete. Bare to ble stemplet som feilslag.

Sterkest kritikk retter gruppen med god grunn mot den norske overstyringen. Siden tidlig på 90-tallet har Norge hevdet et grunnleggende prinsipp om mottakeransvar. Bistanden skal gå til formål som mottakerne selv har valgt ut, og de skal selv ha ansvaret for planlegging og gjennomføring.

Dette er et riktig prinsipp, men dessverre skorter det på praktisk oppfølging. Verst slo dette ut i selve grunnlaget for utviklingssamarbeidet, «the Memorandum of Understanding». For perioden 1994-97 bygget denne samarbeidsavtalen på en norskprodusert «landstrategi». Tanzania, som ble anmodet om å delta i en likeverdig dialog basert på mottakeransvar, mottok et 16 siders sammendrag av konklusjonene. «Mottakeransvaret» viste seg å bety at Tanzania skal ha styringen, men det skal styres som norske myndigheter bestemmer.

En svakhet ved evalueringen er at den nesten ikke tar opp de skadelige virkningene av den liberaliseringen og økonomiske restruktureringen som bistandsmaktene har tvunget på Tanzania. Bedrifter måtte stenge på grunn av konkurransen fra internasjonalt næringsliv, voksende forbruksimport ble finansiert med dyre lån, det oppstod nye sosiale forskjeller, forverring for småfolk, dårligere skoletilbud og svekkete sosiale tjenester. Selv om Norge gikk i bresjen for en sosial dimensjon i Verdensbanken, støttet vi en tvunget restrukturering som forlenget og forsterket problemene for Afrika.

ANSPORET AV VERDENSbanken har den politiske bistandsledelsen i Norge gjort kampen mot korrupsjon til en ny merkesak. Korrupsjon er ille, og det gis mye av den i Tanzania, selv om det aller meste er «nødkorrupsjon», og selv om jeg ikke uten videre kjøper påstanden fra «Transparency International» om at landet er det fjerde verste i verden i så måte. Når Bistandsaktuelt fortal-

«Mottakeransvar» innebærer blant annet bistand til formål som mottakerne selv har valgt ut. Ofte skorter det på praktisk oppfølging, skriver artikkelforfatteren som kritiserer norsk overstyring. FOTO: PER KR. LUNDEN

Tanzania, som ble anmodet om å delta i en likeverdig dialog basert på mottakeransvar, mottok et 16 siders sammendrag av konklusjonene.

te med sperret skrift på første side at over 90 prosent av Tanzanias skatteinntekter forsvinner i korrupsjon, burde bladet for øvrig ha korrigert denne misvisende beskyldningen med noe mer enn en liten «presisering» inne i det neste nummeret om at tallet knyttet seg til et enkelt kommunalt tilfelle.

President Benjamin Mkapa tok et godt initiativ da han i 1996 offentliggjorde rapporten fra Wariobakommisjonen, som ga en flengende kritikk av korrupsjonen i landet. Siden later det ikke til at rapporten er fulgt opp med den kraften som trengs. Men selv Hilde Frafjord Johnson, som vel er den mest kompetente og innsiktsfulle bistandsminister Norge har hatt, fikk seg 6.mai til å si i Stortinget at «vår viktigste partner i kampen mot korrupsjon er utviklingslandene selv». Dette er helt riktig; det er bare satt på hodet. Det er vi som skal være deres partner. I Tanzania kunne vi f.eks. gjøre det ved å støtte det nye anti-korrupsjonsbyrået i landet, som er fattig på ressurser. For øvrig bør vi vokte oss en smule mot moraliseringen i forhold til de fattige landene. Skattedirektoratet anslår at skattesnyteriet i rike Norge når opp i over 40 milliarder kroner for året - altså ti tusen på hver av oss, stor som liten. Men dette tar vi mildt på. Den økonomiske kriminaliteten i sør skal være stor før den når norsk nivå.

Gunnar Garbo er tidligere norsk ambassadør i Tanzania.

Pressen kan endres innenfra

AV PER KR. LUNDEN

DEBATT

NÅR BISTANDSAKTUELT (nr 3-99) og andre tidsskrifter fokuserer på medier i Afrika, trekkes det fram alvorlige overgrep som tortur, fengslinger og forfølgelse av redaktører og journalister. Disse overgrepene går særlig ut over uredde medarbeidere i uavhengige aviser. Det er all grunn til å rette søkelys på angrepene mot pressefriheten, og NORAD bør også benytte anledningen til å påpeke dette i samtaler med styrende politikere i de land der overgrep foregår.

Man må likevel ikke å overse de grenseforskyvninger og forsiktige endringer som foregår i de tradisjonelt parti- eller regjeringsskontrollerte aviser i Afrika. Dette har bare delvis kommet på trykk i disse avisene ennå, men den interne diskusjonen er hard. Portvakter, i skikkelse av redaksjonssjefer og redaktører, utfordres stadig av frustrerte journalister. Da et tjuetalls afrikanske journalister - både fra uavhengige og mer regjeringslojale aviser - nylig var samlet i Nairobi til seminar i regi av Norsk Fredskorpssambands blad Mango, ble dette livlig diskutert. Temaet «selvsensurens fine balansegang» fikk fram en rekke ek-

sempler på at journalister i tradisjonelt mer regjeringstro aviser gjør mye for å øke takhøyden i eget avis-hus.

Vi kan snakke om et ulmende opprør innenfra. Hvis ikke de regjeringstro redaktører og aviseiere tar disse utfordringene på alvor, kan de risikere at deres ambisiøse og profesjonelle journalister raskt finner seg andre jobber.

EN KRITISK OG UAVHENGIG presse er viktig for utviklingen av ferske demokratier i Afrika. Både i Kenya og Tanzania utgjør en kritisk presse ofte et klarere korrektiv til makthaverne enn den politiske opposisjonen. Faren er, som i Zambia og delvis Zimbabwe, at pressen deler seg i to polariserte leire. Den kritiske pressen kan også bli notorisk og enøyd i sin kritikk, og i større grad bli kampanjejournalister enn uavhengige, åpne og vurderende pressefolk. Dette kan være med å rive ned det nødvendige minstegrunnlag av autoritet og legitimitet som bør være knyttet til politiske institusjoner og demokratiske funksjoner. Det kan også gi leserne en følelse av alt «alt er galt, alle er korrupte, ingen ting fungerer - hvorfor skal vi

være lovlidige og samfunnsbevisste da?»

LØSNINGEN for å sikre en uavhengig og kritisk presse, og bygge broer mellom polariserte fronter, ligger både i større toleranse fra makthaverne og ikke minst i en profesjonalisering og faglig oppdatering blant journalister og redaktører. Det kan gi en presse som virker kritisk og uberegnelig for makthaverne, og troverdig og uavhengig for opinionen. En journalist som kan sitt fag, og som legger prestisje i kildekritikk og aktive undersøkelser vil lettere kunne stå i mot redaktørenes sensurløst.

Norsk bistand til medier i Afrika bør derfor rettes mot oppdatering av faglige kunnskaper, pressetisk debatt og ikke minst faglig kontakt over landegrensene. Dette kan også danne et forsvar mot bestikkelser blant afrikanske journalister, i form av betaling for å trykke - eller la være å trykke - historier om en person, bedrift eller institusjon.

(Innlegget er forkortet, red.)

Per Kr. Lunden er journalist i Sørvis Presse & Informasjon, redaktør av bladet Mango og styreleder i stiftelsen Internasjonal reporter.

bistands
aktuelt
Fagblad om utviklingssamarbeid
nr. 4/99 - 2. årgang

Ansvarlig redaktør:
Raymond Johansen

Redaktør:
Gunnar Zachrisen

E-mail:
gunnar.zachrisen@norad.no

Journalister:
Bibiana Dahle Piene
Odd Iglebæk

Redaksjonsråd:
Karen Brit Feldberg,
Høgskolen i Oslo,
Ellen Hansen,
Fellesrådet for Afrika,
John Jones,
Diakonhjemmets
Internasjonale Senter,
Bjørn Johannessen,
underdirektør NORAD

Postadresse:
Boks 8034 Dep.,
0030 Oslo

Kontoradresse:
Tollbugt. 31, Oslo
(f.o.m. 7. juni:
Ruseløkkv. 26)

Telefon sentralbord:
22 31 44 00
(f.o.m. 7. juni:
22 24 20 30)

Telefon redaksjon:
22 31 46 47
22 31 46 46

Fax: 22 31 44 74
(f.o.m. 7. juni:
22 24 20 31)

Design / produksjon:
OK grafisk byrå as

Trykk:
Media Øst Trykk AS,
Lillestrøm

Abonnement:
Bistandsaktuelt,
c/o Norsk Fredskorpssamband
Drift A/S, boks 6747
St. Olavs plass, 0130 Oslo.
Telefon: 22 99 46 00.
Fax: 22 99 46 01.

Abonnementet er gratis.

Artikler i Bistandsaktuelt uttrykker ikke nødvendigvis et offisielt syn.

Utgiver:

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:
Onsdag 19. mai 1999

MÅNEDENS SITAT:

«I forhold til kvalitet og effektivitet lønner det seg å samarbeide, men det lønner seg ikke i forhold til behovet for å få frie midler til å subsidiere prosjektene.»

Trygve G. Nordby, tidligere generalsekretær i Flyktningsrådet kommenterer konkurransen mellom hjelpeorganisasjonene til Dagens Næringsliv.

Kultur er en forutsetning for utvikling

LEDER

NYLIG ARRANGERTE NORAD en kulturkonferanse der hovedvekten lå på musikksamarbeidet, og der mange av våre samarbeidsland deltok. Et viktig tema var hvordan kultur fortsatt kan være en viktig bærebjelke i utviklingssamarbeidet.

Det var riktig og naturlig at nettopp NORAD tok initiativ til et slikt seminar; Norge har lenge vært toneangivende i dette miljøet. NORAD har siden slutten av åttitallet inkludert kultur i sin virksomhet, og i dag ser stadig flere at kultur spiller en viktig rolle for utviklingen av et menneskelig og bærekraftig samfunn.

BEGREPET UTVIKLING har altfor lenge bare blitt tolket i økonomiske og tekniske termer. Erfaringen har lært oss at utviklingen styres av en mengde faktorer, men i sentrum står mennesket med dets forventninger og lengsler. For å stimulere vår fantasi og gi næring til våre drømmer søker vi til kunsten, bøker, film, musikk, teater- eller til ulike estetiske opplevelser. Det gjelder mennesker i alle verdenshjørner, alle samfunnsklasser, alle aldre. Det man ikke kan drømme om, kan man heller ikke gjøre i virkeligheten.

Kulturen har spilt en viktig rolle i mange lands kamp for frihet og uavhengighet, men kultur er også blitt anvendt destruktivt for å skape en intolerant nasjonalisme. Å fremme en demokratisk utvikling med en bred folkelig deltagelse, og å verne om det frie kunstneriske uttrykk står helt sentralt i NORADs kulturstrategi.

KULTURARBEIDERE OG KUNSTNERE i våre samarbeidsland opplever ofte at deres myndigheter ikke er flinke nok til å prioritere kulturen i sitt eget land, og heller ikke i utviklingssamarbeidet. Derfor er det viktig, mener de, at NORAD og andre bistandsorganisasjoner fortsetter å fokusere på kulturens viktighet og rolle.

Dette har tunge institusjoner som Verdensbanken også tatt konsekvensen av. De satser nå på å bygge opp en sterk kulturavdeling, og vil gjerne høste av de erfaringene blant annet NORAD har gjort gjennom mange år.

Det vil kreve mye av Norge å beholde sin rolle som nestor innenfor kultursamarbeidet. I det viktige slagordet «Fra utvikling til samarbeid» må kultur inngå som en vesentlig pilar. Men «det er itt'no som kjem ta seg sjøl» som spellemannslaget Vømmøl sang engang på syttitallet.

RJ

Hvem: Ola H. Metliaas, generalsekretær i Flyktingerådet. Tema: Bråk.

Tar ansvar, ikke skyld

– Jeg tar ansvar, men ikke skyld, sier generalsekretær i Flyktingerådet Ola H. Metliaas. Påståtte returprovisjoner, uheldig satsing på spilleautomater, fiasko for flaskeautomater og internt bråk er ingrediensene i artikler Dagens Næringsliv har presentert de siste ukene. Midt oppe i et hektisk arbeid med flyktingkatastrofen i Kosovo har han fått en mediestorm midt i fjeset.

rett på sak

• GUNNAR ZACHRISEN

– Hvorfor ble det etablert ordninger med ulike firmaer for tilbakebetaling av rabatter, Metliaas?

– Dette var en form for mengdebonus eller kvantumsrabatter, der Flyktingerådet – etter en trappetrinnssystem – fikk økende rabatt fra Gamlebyen Grafiske og NSB Reisebyråer jo mer organisasjonen kjøpte av tjenester. Derfor ble det ansett som fornuftig å summere opp kjøp og rabatter ved slutten av året. I motsetning til hva det er blitt framstilt som i Dagens Næringsliv, har dette ingenting med «returprovisjonsordninger» å gjøre. Og la meg samtidig understreke at begge bonusordninger allerede var avvirket før pressen begynte å interessere seg for saken, fordi vi antok at det var mulig å spare mer penger ved å «shoppe» tjenester i markedet.

– Når det gjelder Storebrand, der vi betaler i underkant av 400.000 kroner i forsikringspremie i året, har vi fått bonuspenger utbetalt som er brukt til skadeforebyggende tiltak. Jeg vil tippe at alle store kunder har en eller annen bonus.

– Har ordningene bidratt til at Flyktingerådet har fått utbetalt mer i offentlig støtte enn det man ellers ville hatt krav på?

– Nei. De har heller bidratt til at man har fått mer ut av de pengene man har fått fra staten. Det vi kan kritisere for er at NORAD og Utenriksdepartementet kanskje ikke ble informert om disse bonusordningene. Når jeg sier «kanskje» er det fordi jeg ikke vet sikkert om det ble gjort, siden det skjedde før jeg begynte i jobben. Men nå er de altså avvirket, med unntak for Storebrand, og den ordningen ble Utenriksdepartementet informert om ved årsskiftet.

– Forventer du nå krav om tilbakebetaling av midler fra offentlige myndigheter?

– Det vet jeg ikke. Men uansett: Vi har redegjort helt åpent for Utenriksdepartementet om hva dette har gått ut på.

– Er det for strenge krav til hjelpeorganisasjonenes egenandeler og for lave krav til administrasjonskostnader?

– Alle de frivillige organisasjonene mener vel at administrasjonsprosenten er for lav. Veldig mange organisasjoner sliter med å skaffe penger – i en situasjon hvor det er

Generalsekretær Ola H. Metliaas i Flyktingerådet har foreløpig greid å ri av mediestormen.

FOTO: IVAN BRODEY

stadig flere aktører i området – også utenlandske organisasjoner, som er på jakt etter penger i det samme markedet. Selv om nordmenn er et gavmildt folkeferd, føler mange organisasjoner seg trengt. Derfor har vi blant annet måttet satse på spilleautomater – en inntektskilde som er både risikobeton og har sine etiske dilemmaer. Hvis noen hadde gitt oss alternativer, for eksempel en andel av omsetningen i Norsk Tipping, så tror jeg vi alle hadde bukket og sagt ja takk. Men Stortinget har jo vedtatt at spilleautomater skulle være de ideelle organisasjonenes arena.

– Det har vært mye fokus på «interne stridigheter, økonomisk rot og misligheter» i Flyktingerådet. Har dere fått som fortjent eller er dere offer for en «ondsinn» presse?

– Jeg vil i hvert fall si at Dagens Næringsliv har sauset sammen en rekke forhold – og serverer leseren til dels gamle middagsretter. Problematikken rundt spilleautomatene, som den rosa avisen presenterer som en nyhet, skrev Dagbladet om i august i fjor. Dette er forhold som går tilbake til 1995-96, og som den nåværende ledelsen i Flyktingerådet har arbeidet med å rydde opp i – i nært samarbeid med politiet. Utro tjenere har måttet slutte i organisasjonen.

Årsaken var blant annet usunne

allianser med folk i spilleautomatbransjen. Nå har jeg inntrykk av at argumentasjonen til de samme personene plutselig dukker opp i Dagens Næringslivs spalter, og jeg føler meg ille berørt når en slik sak plutselig blir snudd helt på hodet.

– Enkelte generalsekretærer i «konkurrerende», store hjelpeorganisasjoner har benyttet sjansen til å ønske Flyktingerådet død og begravet?

– Det har de senere beklaget overfor oss både muntlig og skriftlig. For drøyt to år siden gikk Flyktingerådet fra å være en paraplyorganisasjon til å bli en stiftelse. Røde Kors, Folkehjelpen og Kirkens Nød hjelp ønsket den gang at Flyktingerådet skulle fortsette som en paraplyorganisasjon, og stemte derfor i mot omgjøringen til stiftelse. Det som har skjedd nå, slik jeg oppfatter det, er at disse gamle standpunktene er blitt presentert på ny.

– Midt oppe i dette bråket har dere servert Aftenpostens lesere en helsides blodflekk, finansiert av Benetton?

– Det er UNHCR (FNs høykommissær for flyktninger, red.anm.) som her kjører en europeisk kampanje, finansiert av Benetton. Vi ble så spurt om å stille vår giverkonto til disposisjon, og svarte ja – tross at vi visste at Benetton var omstridt. I denne saken overlot vi til UNHCR å kvalitetssikre. Dessuten ville det være rart om UNHCR sa ja, og vi sa nei, særlig av hensyn til den målgruppen man her samlet inn penger til – flyktningene som nå lider i Kosovo.

Faksimile fra annonse i Aftenposten 5. mai 1999.

– Korrupsjon hindrer resultater

NORAD skal bli «frontorganisasjon mot korrupsjon»

– Korrupsjonen er nådeløs, og er en av grunnene til at bistanden ikke oppnår ønskede resultater, konstaterer utviklings- og menneskerettighetsminister Hilde Frafjord Johnson i sin utviklingspolitiske redegjørelse til Stortinget i mai. Hun lanserer nå en offensiv i kampen mot korrupsjon, der NORAD skal marsjere i front.

• BIBIANA DAHLE PIENE OG
GUNNAR ZACHRISEN

KORRUPSJON

– Korrupsjon er en trussel mot økonomisk utvikling. Den fører til sløsing med offentlige ressurser og tap av skatteinntekter. Den bidrar til større økonomisk ulikhet, hindrer investeringer, fører til kapitalflukt og økt arbeidsledighet. Korrupsjon er å stjele fra de fattigste. På denne måten svekkes tilliten mellom store deler av befolkningen og myndighetene i landet. Moralen brytes ned, rettsstaten og demokratiet undergraves, sa Hilde Frafjord Johnson i sin redegjørelse.

Utviklingsministeren forsikrer at hun lenge har hatt kampen mot korrupsjon høyt oppe på sin agenda. I 1995 forfattet hun egenhendig kapitlet om korrupsjon i KrFs motmelding til stortingsmeldingen om bistand og utviklingspolitikk.

– Min ambisjon har hele tiden vært å gripe fatt i dette, og det har jeg gjort. Korrupsjon er et tema jeg tar opp i alle politiske samtaler med samarbeidslandene, sier hun til Bistandsaktuelt.

– Tiden da dette var et tabuemne er forbi.

Snakker høyt. Utviklingsministeren frykter ikke at det å snakke om korrupsjon i utviklingsland kan føre til at nordmenns motstand mot å gi bistand blir større.

– Det er vi som vil de fattiges beste som må angripe problemene rundt korrupsjon. Vi kan ikke overlate denne arenaen til Fremskrittspartiet, som vil kutte ut bistanden. Da har vi gjort oss selv en bjørnetjenneste, fremholder hun.

Fokuseringen på korrupsjon går heller ikke på bekostning av mottakeransvaret, mener utviklingsministeren.

– Jeg oppfatter ikke dette som noen motsetning. Mange av våre samarbeidsland er enige i strategien. Uganda er et eksempel på dette. Men ofte går arbeidet for tregt, og i en rekke tilfeller er det heller ikke tilstrekkelig kapasitet i mottakerlandene. Dessuten skal man kunne stille krav. Mottakeransvaret betyr ikke at vi skal sitte stille med hendene i fanget. Vi har også et ansvar som givere.

Grådighet og nød. Det fins mange grader av korrupsjon, og det er viktig å skille mellom land der korrupsjon er blitt et systemproblem, som Kenya, Nigeria og Indonesia, og land der korrupsjonen er et problem, men ikke så omfattende, mener utviklingsministeren.

– Ingen av våre samarbeidsland er blant verstingene, understreker hun.

Frafjord Johnson skiller også mellom det hun kaller «grådighets-

– Korrupsjon er et tema jeg tar opp i alle politiske samtaler med våre samarbeidsland, sier utviklings- og menneskerettighetsminister Hilde Frafjord Johnson.

FOTO: IVAN BRODEY

”

Det er vi som vil de fattiges beste som må angripe problemene rundt korrupsjon. Vi kan ikke overlate arenaen til Fremskrittspartiet.

Utviklings- og menneskerettighetsminister Hilde Frafjord Johnson

korrupsjon», som politikere og næringslivstopper står bak, og «nøds-korrupsjon», der offentlig ansatte krever bestikkelser for å utføre pålagte arbeidsoppgaver, blant annet fordi lønnsnivået er for lavt til å leve av.

– Det er vanskelig å fordømme nødkorrupsjonen så lenge toppledere statuerer et dårlig eksempel med sin form for korrupsjon. Men den kan likevel ikke forsvares. Begge formene er like viktige å bekjempe. Korrupsjon korrupperer, og gjør reduksjonen av fattigdom vanskeligere i mange av våre samarbeidsland. Det er uakseptabelt, slår hun fast.

Intensiv innsats. Seks tiltak skal til sammen intensivere den norske innsatsen mot korrupsjon.

■ **NORAD skal gjøres til en internasjonal frontorganisasjon i kampen mot korrupsjon.**

– Vi må styrke kunnskapen og bevisstheten i forvaltningen, og utarbeide konkrete planer for anti-korrupsjonsarbeidet. Dette er ambisiøst, men jeg synes at NORAD bør gå i spissen for et samarbeid med sine kolleger i ulike land. NORAD bør se arbeidet mot korrupsjon som et av sine viktigste områder på hver utestasjon, sier Frafjord Johnson.

■ **Korrupsjon skal på dagsorden i dialogen med våre samarbeidsland.**

– Det er ingen grunn til at vi skal tabu-belegge problemene. Åpenhet vil i seg selv virke forebyggende.

■ **Samarbeidslandene skal få hjelp til å bekjempe korrupsjonen.**

– Vi vil spesielt støtte reformer i forvaltningen som direkte angriper grådighetskorrupsjonen, og de forhold som gjør nødkorrupsjon nødvendig. I flere land må lønningene i offentlig sektor kraftig opp, men det betyr også at antallet ansatte må reduseres.

■ **Bedre koordinert, mer systematisk og effektiv internasjonal innsats.**

– Vi går nå inn i en allianse med Verdensbanken. Denne kampen må skje i et bredt samarbeid med tunge internasjonale aktører, understreker statsråden.

– Jeg har drøftet temaet med like-sinnede ministre. Mange angriper nå problemet, men så langt jeg vet har ingen andre satt dette på dagsorden som en gjennomgripende politikk. Vi er nok i front her.

■ **Frivillige organisasjoner skal dras med i anti-korrupsjonsarbeidet.**

– Jeg oppfordrer våre partnere i de frivillige organisasjonene til å slåss kompromissløst mot den

korrupsjonen de møter generelt og hos sine samarbeidspartnere, sier Frafjord Johnson.

■ **Om nødvendig vil sanksjoner bli brukt.**

– Men dette skal være unntaket. Sanksjoner er et virkemiddel vi nødig vil bruke. Grådighetskorrupsjon angripes best gjennom skarp, politisk dialog, revisjons-samarbeid og straffeforfølgning av de impliserte der det er grunn for det, mener utviklingsministeren.

Ikke mer penger. Hun avviser at lanseringen av NORAD som «frontorganisasjon mot korrupsjon» vil medføre behov for omfattende nye ressurser i form av ansatte og penger øremerket til dette arbeidet.

– Dette er i hovedsak politiske spørsmål – om hvordan man forholder seg i en dialog med myndigheter og forvaltning, sier Frafjord Johnson.

– «I flere land må blant annet antallet offentlig ansatte ned og lønningene kraftig opp», heter det blant annet i redegjørelsen. Er ikke dette å blande seg vel mye i et lands indre anliggender?

– Jeg oppfatter ikke noen stor motsetning mellom dette og vårt fokus på «mottakeransvar». Forvaltningsreformer av denne typen er al-

I front for de funksjonshemmede

Seks organisasjoner danner ny bistands-allianse

Funksjonshemmedes Bistandsstiftelse har fått nytt navn og nye medlemmer. I alt seks hjelpeorganisasjoner kaller seg fra nå av Atlas-alliansen, som skal arbeide for å gi funksjonshemmede i fattige land et bedre liv. Dessuten ønsker alliansen seg neste års tv-aksjon.

• BIBIANA DAHLE PIENE

Atlas-alliansen har hentet navnet fra den greske guden Atlas, som fikk ansvaret for å bære himmelen på sine skuldre. Bak alliansen står Norges Handikapforbund, Landsforeningen for Hjerte- og Lungesyke, Norsk Forbund for Utviklingshemmede, samt de nye medlemsorganisasjonene Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (som representerer 56 organisasjoner), Norges Døveforbund, og Autismeforeningen i Norge.

Til sammen har organisasjonene 300 000 medlemmer i ryggen. Atlas-alliansen blir dermed en av Norges største medlemsbaserte bistandsorganisasjoner.

Inn i all bistand. – Vi vil arbeide for at hensynet til funksjonshemmede skal gjennomsyre all bistand, og integreres i det generelle tilbudet, sa styreleder Lars Ødegård da alliansen så dagens lys fredag 7. mai.

Ifølge anslag fra FN har hver sjettede av verdens fattigste en funksjonshemming. Hvert år øker tallet med åtte millioner mennesker.

– I mange samfunn står funksjonshemmede nederst på rangstigen, og blir ansett som en byrde for familien. Funksjonshemmede er fortsatt en glemt gruppe i arbeidet for menneskerettigheter, understreket Ødegård.

Alliansen henter støtte i den nye handlingsplanen for funksjonshemmede, der et enstemmig Storting ber om at hensyn til funksjonshemmede integreres i all bi- og multilateral bistand.

Må flagges. – Vi forventer helt klart at dette nå flagges i det norske stat til stat-samarbeidet, og i dialogen med samarbeidslandene. Her kan man ikke glemme seg bak mottakeransvaret, sier daglig leder i Atlas-alliansen Harald Lundqvist.

Utviklings- og menneskerettighetsminister Hilde Frafjord Johnson lover å prioritere funksjonshemmede høyere.

– Vi må sørge for en bedre synliggjøring av de funksjonshemmedes kår og rettigheter. Dette henger nøye sammen med fat-

Lars Ødegård er styreleder i Funksjonshemmedes bistandsstiftelse.

tigdomsorienteringen i norsk bistand. Funksjonshemmede er ofte de fattigste av de fattige, påpeker hun.

Men ministeren kan ikke love mer penger til dette arbeidet.

– Vi bruker 10 prosent av bistanden til helse, og 11 prosent til utdanning. Dessuten har vi satset stort på mineryddingstiltak. Utfordringen er å koble disse ressursene opp mot handlingsplanen for funksjonshemmede, sier Frafjord Johnson.

200 000 til PR. Per i dag driver Atlas-alliansen rundt 40 prosjekter i 17 land, med hovedvekt på Afrika. Sentralt i arbeidet står bekjempelse av tuberkulose, støtte til søsterorganisasjoner i utviklingsland, og kunnskapsoverføring til disse landenes myndigheter. Alliansen har et budsjett på 62 millioner kroner å rutte med, hvorav 51 er fra NORAD.

– Dersom vi ikke får tilført friske midler, vil vi måtte legge ned mye av det arbeidet vi driver. Det vil bety at bistanden til funksjonshemmede langt på vei stanser opp, fremholder Lundqvist.

– Dette er grunnen til at alliansen krysser fingrene for å bli deltelt neste års tv-aksjon på NRK. For å få gjennomslag har organisasjonen spandert 200 000 kroner på et omfattende PR-opplegg, regissert av informasjons- og reklamebyrået Geelmuyden.Kiese.

– Vi hadde drøftinger om dette var forsvarlig, men i den virkeligheten vi lever i må man opptre profesjonelt for å nå ut med informasjon, sier Lundqvist.

lerede i gang i mange av våre samarbeidsland, påpeker ministeren.

– Selvsagt skal vi lytte til utviklingslandene, men vi skal også si hva vi mener. Mange mottakerland er imidlertid enige med oss her, og flere steder foregår det en stor innsats med å redusere antallet offentlig ansatte og få opp lønninger.

– Vi må også spørre oss hvem som er mottakerne i en slik sammenheng. Jeg tror kanskje at de ansatte på mottakersiden vil være enige i at de bør ha høyere lønn, for å slippe å ta penger under bordet, sier hun.

Direkte vs. indirekte. – I din redegjørelse sa du at det ikke finnes noen indikasjoner på at norske midler har vært misbrukt eller at korrupsjon har forekommet i norske prosjekter. Er det ikke litt betenkelig å være så kategorisk?

– Her må vi skille mellom direkte og indirekte korrupsjon. Riksrevisjonen har hittil ikke funnet noen indikasjoner på direkte korrupsjon, på tross av nitid granskning. Her er kontrollen god, understreker Frafjord Johnson.

Når det gjelder «indirekte korrupsjon», altså der bistand indirekte kan medføre større ressursflyt i en sektor i forhold til andre, er

grensene mer flytende.

– Selv om det kanskje ikke er våre penger som forsvinner, kan vår støtte føre til at andres penger gjør det. Dette er det umulig å gardere seg mot 100 prosent. Men net-

topp derfor er det viktig å koordinere og avbinde bistanden – innenfor spesielle sektorprogram. Det vil gjøre det langt lettere å ha kontroll med den totale pengestrømmen, mener utviklingsministeren.

Åpner for partistøtte

Utenriksdepartementet vil ha utredet hvordan man fra norsk side kan bidra med støtte til politiske partier i mottakerland for norsk bistand, som et ledd i styrking av demokratiet.

Mens Norge gjennom mange år har kanalisert bistand gjennom en rekke frivillige organisasjoner i Sør, har støtte til politiske partier hittil vært ansett for å være et for sensitivt område.

– Dette er et område der vi må opptre ytterst forsiktig, blant annet for å unngå at vi oppfattes som eksportører av norsk politisk ideologi, og som støtteapparat for opposisjonen. Samtidig er det et faktum at mange land fortsatt er preget av sin historie som ettpartistater.

Mange mangler en levende politisk debatt og oppegående opposisjonspartier, sier utviklings- og menneskerettighetsminister Hilde Frafjord Johnson

Utviklingsministeren peker samtidig på at norske partier kan ha mye å bidra med i et utviklingssamarbeid, blant annet med organisasjonsutvikling og demokratiutdanning.

I redegjørelsen pekes det på det paradoks at Norge «samtidig som vi aktivt støtter opp under det sivile samfunn og de krefter som arbeider for et demokratisk styresett, i liten grad støtter opp om de krefter som på mange måter er selve nervesystemet i mange velfungerende demokratier: de politiske partiene.»

Hard kamp om Kosovo-bistand

Hjelpeorganisasjonene slåss om penger til nødhjelp

Hjelpeorganisasjonene slåss om å forvalte bistanden til ofrene for flykningetragedien på Balkan.

FOTO: SCANPIX

Like etter at NATO slapp sine første bomber på Balkan og flyktingkatastrofen var et faktum, vedtok norske politikere å bevilge 225 millioner kroner i nødhjelp til katastrofeofrene. De pengene er det nå en hard kamp om.

• BIBIANA DAHLE PIENE

- Kampen om midlene er veldig reell, sier informasjonssjef Ivar Christiansen i Norsk Folkehjelp.

Utenriksdepartementet har allerede utbetalt 109 millioner kroner, mens norske hjelpeorganisasjoner og FN-organisasjonene har søknader liggende inne for nærmere 380 millioner kroner. Det kommer nye søknader hver dag, opplyser Seksjon for prosjektsamarbeid med Sentral- og Øst-Europa i Utenriksdepartementet.

I tillegg har norske myndigheter vedtatt å gi budsjetstøtte til Albania og Makedonia, for å avhjelpe den vanskelige situasjonen som den massive strømmen av flyktninger har skapt.

Også denne støtten skal tas fra bevilgningen på 225 millioner.

Føler seg avspist. Folkehjelpa kritiserer UD for å være lite rettfærdige i fordelingen av midler. Mens Røde Kors per 30. april hadde fått over 33 millioner kroner til sine prosjekter, føler Folkehjelpa seg avspist med bare 2,5 millioner kroner.

- Dette er ren forfordeling, hevder Christiansen.

Men Folkehjelpa får liten støtte fra de øvrige større organisasjonene. Generalsekretær Atle Sommerfelt i Kirkens Nødhjelp er ikke enig i at det er skjedd en forfordeling, men mener at det åpenbart er blitt bevilget for lite penger til hjelpearbeidet.

- Regjeringens prinsipp om at hjelpearbeidet skal finansieres over oljefondet åpner jo for muligheten til å bevilge et betydelig større beløp. Nå må regjeringen komme på banen med søknad om nye bevilgninger til Stortinget, sier han.

Fortrinn. - Når det gjelder prioriteringen av midlene, må pengene gis til organisasjoner som har dokumentert sin evne til å gjøre ting på bakken, og som koordinerer sin innsats med andre frivillige organisasjoner. Dessuten bør organisasjoner som samarbeider med lokale søsterorganisasjoner få et fortrinn. Erfaringer viser at

dette er avgjørende faktorer for en effektiv hjelp, fremholder Sommerfelt.

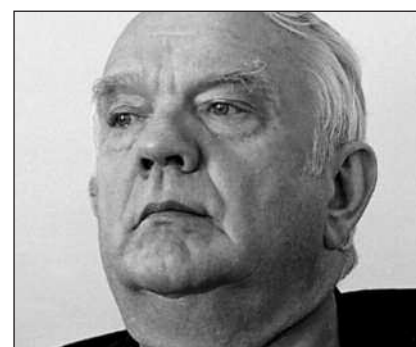
Opp til UD. I Røde Kors er man varsom med å kritisere myndighetene. Organisasjonen har to søknader til behandling i UD på til sammen 45 millioner kroner til sykehusdrift og mat- og hygienepakker. Samarbeidet mellom myndighetene og de frivillige organisasjonene er generelt godt, sier utenlandssjef Magne Barth.

- Vi legger inn søknader i forhold til de behovene som er på bakken og de prosjektene som det internasjonale Røde Kors har satt i gang. Dessuten har jo vi skaffet frem ganske mye egne midler. Det får være opp til UD å vurdere søknadene, sier han.

SLIK ER UD-MIDLENE FORDELT:

Røde Kors:	33,2 mill
UNHCR:	20 mill
Verdens matvareprogram:	19,2 mill
Kirkens Nødhjelp:	14,5 mill
Flyktningerådet:	7,7 mill
CARE Norge:	5 mill
Redd Barna:	4,3 mill
Caritas Norge:	3,1 mill
Norsk Folkehjelp:	2,5 mill
I alt 109 millioner kroner	

Kritiserer saksbehandlingen i UD

- Vi blir stemoderlig behandlet i UD, hevder Halle Jørn Hanssen i Norsk Folkehjelp.

Søknader om langsiktig bistand til blant annet demokrati-tiltak på Balkan blir ikke prioritert i Utenriksdepartementet. Det hevder Norsk Folkehjelp i et brev til statssekretær Janne Haaland Matlary i UD. Organisasjonen venter fortsatt på svar på en søknad fra 1997.

- Vi opplever en særdeles stemoderlig behandling av våre søknader om nødhjelpstiltak i det tidligere Jugoslavia, skriver generalsekretær Halle Jørn Hanssen i brevet.

Stor usikkerhet. - Det er rett og slett en behandlingsskisse i UD. De klarer ikke behandle våre søknader. At nøden er stor spiller visst ingen rolle, sier informasjonssjef Ivar Christiansen i Norsk Folkehjelp.

- Vi har etter hvert fått en helt ekstrem grad av usikkerhet i vår egen prosjektforvaltning, med hensyn til hva vi kan planlegge både når det gjelder til og penger, fordi vi ikke får svar på søknader til UD om bistand, skriver generalsekretær Halle Jørn Hanssen i brevet til Matlary.

Må svikte. Norsk Folkehjelp mener det er all grunn til å være bekymret over UD-forvaltningens behandling av prosjektsøknader, og at de kan dokumentere at behandlingen av søknadene ikke har noen prioritet. I alt har Norsk Folkehjelp 30 prosjektsøknader for landene Kroatia, Bosnia, Albania og Jugoslavia, inkludert Kosovo, som organisasjonen ikke aner noe om status om. Den eldste søknaden er fra mai 1997, mens de fleste ble sendt i fjor.

- Vi har masse folk på plass allerede, men arbeidet vårt går helt i stå, fordi vi må vente så lenge på svar, hevder Christiansen.

- Sju av søknadene var knyttet til uavhengige og opposisjonelle medie- og kulturgrupper i Jugoslavia. Vi tvinges fortløpende til å svikte de grupper av mennesker som er sterkest motivert for demokrati i det regimet som Slobodan Milosevic leder, skriver Hanssen videre.

På grunn av statssekretær Matlarys tette program har det ikke vært mulig å få hennes kommentar til kritikken fra Norsk Folkehjelp.

Gir så det svir

Aldri før har det norske folk gravd så dypt i pengepungen i en humanitær innsamlingsaksjon. Nærmere 150 millioner kroner hadde kommet inn til Kosovo-aksjonen ved siste optelling pr. 18. mai.

- Vi har aldri opplevd å få inn så mye før, sier fungerende informasjonssjef Unni Kristoffersen i Røde Kors, innsamlingsaksjonens soleklare vinner. Røde Kors har hittil fått inn nesten 110 millioner kroner, varer og tjenester inkludert, blant annet som følge av samarbeidet med TV2. Selv om de øvrige organisasjonene ikke er i nærheten av et tresifret millionbeløp, er det ingen som klager. Kirkens Nødhjelp har fått inn i underkant av 12 millioner kroner, Norsk Folkehjelp 8,7 millioner, mens Redd Barna og Flyktningerådet har fått inn 7,5 millioner hver.

NØDHJELP

Ti-kamp om Redd Barna-jobb

• BETHI DIRDAL JÅTUN
GUNNAR ZACHRISEN

Kvinnelige kandidater er i flertall blant de ti som fortsatt er med i kappløpet om å bli ny generalsekretær i Redd Barna. Av 10 personer som er innkalt til intervju, er 6 kvinner, opplyser styreleder Finn Børre Stockholm.

Redd Barnas styreleder kan foreløpig ikke rope noen navn, siden samtlige av de aktuelle kandidater har bedt om en konfidensiell behandling. Men ingen interne søkere gjenstår blant de «ti på topp».

Navnet på organisasjonens nye toppsjef, som skal overta etter generalsekretær Tor Elden, vil forhåpentligvis være klart innen midten av juni.

Til sammen 36 personer søkte stillingen som generalsekretær i Redd Barna.

- Tilfanget av søkere har vært meget godt. Det er en rekke meget habile kandidater fra næringsliv, forvaltning og organisasjonsliv. Samtlige har innehatt lederstillinger på et eller annet område, sier Stockholm.

Ifølge styrelederen er bistands-erfaring ikke et absolutt krav ved ansettelsen. Uoffisielt er det flere som framhever tidligere generalsekretær i Flyktningerådet Trygve G. Nordby som en meget aktuell og habil kandidat til stillingen. Nordby selv avviser å kommentere saken overfor Bistandsaktuelt.

Avtroppende generalsekretær Tor Elden går til ny jobb som stedlig representant for Redd Barna i Zimbabwe. Elden var på slutten av 70-tallet stedlig representant for NORAD i Zambia.

Trygve G. Nordby vil ikke kommentere sitt kandidatur.

The Post-saken til Høyesterett

ZAMBIA

• BETHI DIRDAL JÅTUN

Saken mot Zambias fremste uavhengige avis, «The Post», er henvist til Høyesterett, og forventes å starte i begynnelsen av juni. Ti journalister er tiltalt for spionasje etter en artikkel med opplysninger om det militære styrkeforholdet mellom Zambia og nabolandet Angola.

Nå er det første rettsmøtet avholdt, der saken ble henvist til Høyesterett. Myndighetene frafalt dessuten tiltalen mot én av journalistene, opplyser Norges ambassadør i Zambia, Jon Lomøy til Bistandsaktuelt.

Fra norsk side følger man saken nøye, men ønsker ikke å komme med en eventuell offisiell reaksjon før rettssaken er over. Ingen av journalistene er i øyeblikket fengslet, fordi det er betalt kausjon som fortsatt er gyldig.

- Foreløpig avventer vi situasjonen, men etter all sannsynlighet vil rettssaken være et viktig tema på givermøtet som går av stabelen her i Lusaka den siste uken i mai. Utenriksdepartementet deltar i de konsultative gruppemøtene, og det er å vente at man vil vurdere hva som eventuelt skal gjøres fra norsk side, sier Lomøy.

Norge støtter tiltak for å fremme presse- og ytringsfriheten i Zambia, og saken mot «The Post» og de 10 journalistene er i så måte spesielt interessant. Avisens redaktør, Fred M'membe, hevder at avisen gjennom årene har vært utsatt for en rekke overgrep fra myndighetenes side. Selv satt han fengslet i forbindelse med tilsvarende begivenheter i 1996 og 1997.

Tiltalen mot de ti journalistene går ut på at de har «anskaffet, trykket og kommunisert til offentligheten informasjon som kan være, eller er ment å være, direkte eller indirekte nyttig for Angola eller andre fremmede makter.»

The Posts redaktør Fred M'membe må nok en gang møte for zambisk høyesterett. FOTO: ERIK LAESKOGEN

Verdensbanken har satt i gang en rekke reformprogrammer uten å skjule til hva dette innebærer for de fattigste, hevder forskere fra CMI.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Taust om effekt

Verdensbankens fattigdomsstrategi under lupen

Verdensbanken har gått i bresjen for å samle opplysninger og statistikk om fattigdommen i Afrika. Men banken er påfallende taus når det gjelder å analysere egne strategier for å redusere fattigdommen.

• BIBIANA DAHLE PIENE

- Verdensbanken er blitt ledende når det gjelder å samle statistikk, telle prosjekter og antall dollar som er brukt for å redusere fattigdommen i Afrika. Men det er påfallende at analysene ikke sier noe om virkningene av bankens egen politikk. Det er helt taust, sier forsker Elling N. Tjønneland ved Chr. Michelsens Institutt (CMI).

Han har ledet en forskergruppe som har sett nærmere på Verdensbankens fattigdomsstrategi i det sørlige Afrika, nærmere bestemt i Malawi, Zimbabwe og Zambia. Rapporten «The World Bank and Poverty in Africa» ble offentliggjort i fjor sommer, men ble først i april i år presentert for et større publikum i regi av FN-sambandet.

Driver ikke suppekjøkken. Da administrerende direktør i Verdensbankens operasjonelle avdeling Ernest Stern på slutten av 80-tallet fikk overlevert et notat om nødvendigheten av å se nærmere på fattigdoms-aspektet, skrev han klart og tydelig i marginen: Vi driver med økonomisk vekst - ikke med suppekjøkken.

Men Stern hadde åpenbart ikke nese for utviklingen. Bare et par år senere, i 1990, satte banken i sin årlige

World Development Report fattigdomsreduksjon på agendaen.

Rapporten konkluderte med at nær en tredjedel av klodens befolkning, 1,3 milliarder mennesker, levde under minsteinntekstsgrensen på én US dollar om dagen - og at det måtte man se å gjøre noe med.

I dag kan tallet på absolutt fattige i verden ha steget til nærmere 1,5 milliarder. Dette skyldes i hovedsak Asia-krisen og de turbulente tilstandene i Russland, som har drevet nye store befolkningsgrupper ut i fattigdom.

Tredelt strategi. - Verdensbanken har lagt mange av premisene for tenkningen rundt bekjempelse av fattigdom. Men fortsatt sliter man med den operasjonelle tilnærmingen, hvordan man skal gå frem, påpeker Tjønneland.

CMI's rapport er heller ingen evaluering av effektene av Verdensbankens politikk, men en gjennomgang av strategier, uttalte mål og operasjonelle virkemidler.

- Vi har analysert hvordan tankegangen har utviklet seg, sier Tjønneland.

Mens Verdensbanken var mest opptatt av å bygge veier og annen infrastruktur på 60- og 70-tallet, og strukturtilpasningsprogrammer på 80-tallet, har banken det siste tiåret utviklet en tredelt strategi for fattigdomsreduksjon:

■ Bred (broad-based) økonomisk vekst, der kjerneelementet er å stimulere til økt sysselsetting

■ Utvikle menneskelige ressurser ved å øke støtten til sosiale sektorer og tjenester, så som helse, utdanning med mer

■ Utvikle sosiale sikkerhetsnett for de fattigste av de fattige

Teori vs. praksis. - Samtidig har banken vært preget av en markedsliberalistisk tenkning, og vært nokså firkantet og rigid i gjennomføringen av økonomiske reformprogrammer. Landbrukspolitikken er et godt eksempel, der kravene var at all form for statlig subsidiering skulle trekkes ut, gjerne over natta. Dette ble gjort uten å skjule til hva dette ville innebære for de fattigste, fremholder Tjønneland.

- Medisinen som ble brukt for å kompensere for de negative virkningene har på ingen måte hatt stort nok omfang. Banken har ikke tatt inn over seg problemstillinger som at skjeve fordelinger av ressurser og inntekter i et land hindrer økonomisk vekst, sier han.

Ny strategi? - Hvilken betydning kan Verdensbankens nye rammeverk for en felles utviklingsstrategi, Comprehensive Development Framework ha for å rette opp dette?

- Dette er jo bankens storslåtte forsøk på å bringe alle donorer sammen i et felles løft for fattigdomsbekjempelse, samtidig som mottakerens ansvar igjen understrekes. Men dette løser ikke det som fortsatt er et hovedproblem for banken - nemlig dens svekkede legitimitet.

- Dette illustreres både ved konkurranseforholdet til andre internasjonale organisasjoner, særlig FN-organisasjonene, og uviljen blant mottakerne mot å kjøpe bankens grandiose og ofte firkantede utviklingsplaner, sier Tjønneland.

Det er påfallende at Verdensbankens analyser ikke sier noe om virkningene av bankens egen politikk.

Elling Tjønneland

Kosovo krymper bistandsbudsjettet

• BIBIANA DAHLE PIENE

Regjeringen kutter 180 millioner kroner i bistandsbudsjettet for å finansiere tiltak knyttet til flyktningkrisen i Kosovo. Finansminister Gudmund Restad har tidligere uttalt at utgiftene i forbindelse med krigen på Balkan skulle finansieres av oljefondet, men regjeringen har likevel ikke klart å skjerme bi-

standsbudsjettet. I revidert nasjonalbudsjett er hjelpen til Afrika redusert med 60 millioner kroner, mens bevilgningen til gjeldslettetiltak kuttes med 75 millioner. Sistnevnte er mulig på grunn av de store ekstraordinære utbetalingene til landene som ble rammet av orkanen Mitch i fjor, mener regjeringen.

- Kuttet i bistanden til Afrika

skyldes i hovedsak krigen mellom Etiopia og Eritrea, som har ført til at programmet for en stor del har stoppet opp, og at midlene derfor står ubrukte, sier informasjonsleder Hans Jacob Frydenlund i Utenriksdepartementet. Også den politiske situasjonen i Zimbabwe gjør det naturlig å vente med nye satsinger, heter det i budsjettproposi-

sjonen. Arbeidet for menneskerettigheter må tåle et kutt på 45 millioner kroner. Men samtidig øker bevilgningen til fred, forsoning og demokrati tilsvarende.

Dessuten har Stortinget vedtatt en ekstrabevilgning over bistandsbudsjettet på til sammen 243 millioner kroner for å håndtere Kosovo-krisen.

Kritikk av Tanzania-bistand

Spredt på alt for mange prosjekter, hevder ECON-rapport

I en fersk evaluering blir den norske bistanden til Tanzania sterkt kritisert for å være spredt på altfor mange aktiviteter. – Problemet er at politikerne stadig legger til nye målsetninger for norsk bistand uten å prioritere klart, sier Arne Disch i ECON Senter for økonomisk analyse, som står bak rapporten.

EVALUERING

• BIBIANA DAHLE PIENE

– Bistanden til Tanzania kom fra 20 forskjellige poster på statsbudsjettet. Norge hadde tiltak på 38 undersektorer av 80 mulige. Selv om bistanden ble bortimot halvert fra 1990 til 1994 er antall tiltak forblitt det samme, mens tallet på saksbehandlere har falt med en tredel. Dette skaper store problemer både for norsk og tanzanisk forvaltning, sier seniorøkonom Arne Disch i ECON. Han har ledet evalueringarbeidet i samarbeid med forskere fra London og Dar es Salaam. Evalueringen tar for seg den norske bistanden til det østafrikanske landet i perioden 1994-97.

Arne Disch i ECON

Høy pris, lav effekt. Tanzania er det land som gjennom tidene har mottatt mest bistandsmidler fra Norge, men bistanden er blitt trappet ned på 1990-tallet. Til sammen i 4-årsperioden 1994-97 har de norske overføringene til landet beløpt seg til 1,4 milliarder kroner. Bistanden har fordelt seg på 150 aktiviteter i snitt hvert år, fra små enkelttiltak til store prosjekter som har gått over mange år. NORADs tiltaksoversikt lister opp til sammen 300 prosjekter i perioden.

Denne fragmenteringen er det mest iøynefallende ved den norske bistanden, heter det i rapporten. Den fører til at viktige målsetninger som mottakeransvar og eierskap blir underminert. I tillegg blir administrasjonskostnadene svært høye, mens kostnadseffektiviteten reduseres.

Innebærer binding. Disch legger en viktig del av ansvaret for oppsplittingen av bistanden på norske politikere som vil ha oppnådd mange mål samtidig.

– Politikerne har vært lite flinke til å gi NORAD skikkelig beskjed om hva de skal drive med. I stedet har man hele tiden lagt til nye dimensjoner og innsatsområder, pluss flere nye sektorer som for eksempel helse og grunnutdanning. Men man må være villig til å foreta noen valg – og det er den politiske ledelsens ansvar.

– Til sammenligning har Danmark et bistandsprogram på samme størrelse som Norges, men danskene konsentrerer sin innsats innen fire hovedsektorer. Norge kritiserer Danmark for å binde mye av sin bistand, men den norske oppsplittingen av bistanden – basert på norske interesser og prioriteringer – representerer like mye binding for mottaker, påpeker han.

”

Fragmentering fører til at viktige målsetninger som mottakeransvar og eierskap blir underminert. I tillegg blir administrasjonskostnadene svært høye, mens kostnadseffektiviteten reduseres.

Ny strategi. Da den nye landstrategien for Tanzania trådte i kraft i oktober 1994, ble det satt en ambisiøs agenda for det Norge ønsker å oppnå gjennom bistanden. Strategien så økonomisk vekst, demokratisk utvikling og større kunnskaper og kapasitet både i offentlig og privat sektor som nøkkelen til en mindre bistandsavhengig fremtid for Tanzania.

Samtidig ble det kuttet kraftig i budsjettstøtten, på grunn av korrupsjon og dårlig styring med pengene.

– Strategien er mye tydeligere enn tidligere strategier på at bistanden må forholde seg til politiske endringsprosesser for å få til en positiv bærekraftig vekst. Organisasjoner man skulle forholde seg til er blant andre media, legitime interesseorganisasjoner og fagforeninger. Men denne delen av strategien er ikke fulgt opp i tilstrekkelig grad. Dersom man skulle greid å oppnå det en la opp til, måtte man ha brukt langt mer ressurser på planlegging og skaffet seg bedre forhåndskunnskap, mener Arne Disch.

Bra på miljø. På miljøsidene får imidlertid Norge ros for å ha støttet et velstrukturert program. Utvikling av viktige rammebetingelser, kompetanseutvikling innen offentlig administrasjon, og ulike tiltak har økt miljøbevisstheten i landet, påpeker forskerne. Men når det gjelder kvinnesatsingen har man oppnådd langt mindre.

– Dersom vi ønsker å få gjennomslag for våre hjertesaker, må vi tørre å fokusere ressursene. Vi må lære å skille mellom stort og smått, det er ikke mulig å ta tak i alle problemstillingene samtidig. Hvis satsingen på kvinner skal være seriøs betyr det en langsiktig og systematisk satsing innen hver enkelt sektor. Når man sprer seg på for mange sektorer blir dette umulig, understreker Disch.

Gjør tingene riktige. Samtidig viser rapporten at situasjonen ikke er så helt gal når hvert enkelt prosjekt vurderes for seg. ECON har gått 67 prosjekter, som til sammen representerer

85 prosent av den totale bistanden, etter i sømmene. Disse ble målt opp mot en liste på 19 dimensjoner eller målsettinger som norsk bistand i prinsippet skal dekke.

Resultatene viser at 11 prosjekter anses som «dårlige» og to som rene fiaskoer, mens 45 prosjekter får karakteren «god» og ni får toppkarakter.

Uklare kriterier. Man gjør tingene riktige, understreker Disch. Men spørsmålet er om man alltid gjør de riktige tingene?

– Et eksempel er den norske støtten til universitetene. Strategien sier at man skal fortsette støtten til høyere utdanning med det siktemålet å styrke kompetansen innen offentlig forvaltning på alle nivåer. Men dette argumentet holder bare for en av de tre institusjonene som Norge finansierer, sier han.

– Verre er det at man ikke har hatt klare kriterier for å velge ut hvilke innsatsområder man skal finansiere. Da støtten til landbruksuniversitetet Sokoine ble evaluert, fant man at for mye penger ble brukt til ting som var perifere i forhold til behovene i landbruket. Likevel har Norge doblet innsatsen på denne sektoren. Når man også vet at de som får slik utdanning kommer fra den rikeste femdelen av befolkningen, burde man nok vurdert om dette var den beste bruken av norske bistandsmidler, mener Disch.

Svak kvalitetssikring. ECON retter også søkelyset mot mangelen på systematisk oppfølging av bistanden. Store programmer har vært gjennomført uten at noen har sett nærmere på hva man egentlig har oppnådd. Støtten til Sokoine gjennom 25 år har kostet 250 millioner kroner, men først i 1998 ble programmet evaluert. Vannprosjektene i Rukwa og Kigoma har kostet 300 millioner kroner, men ingen omfattende evaluering er blitt foretatt.

– Det blir derfor ofte vanskelig å si noe fornuftig om hvor god den norske bistanden egentlig har vært, og om ressursbruken har vært god, påpeker rapporten.

FAKTA OM TANZANIA:

- Tanzania er et av verdens mest bistandsavhengige land. Av rundt 1,5 milliarder på statsbudsjettet er ca. en tredel, 500 millioner dollar, budsjettstøtte fra donorene. Til sammen mottar landet rundt én milliard dollar i bistand i året.
- Den totale norske bistanden var i 1998 på 336 millioner kroner (i underkant av 45 millioner dollar). Siden 1991 har Norge gitt omlag 3 milliarder kroner i bistand til Tanzania.

– Må bli flinkere til å prioritere

”

Alle givene skal til samme pølsebu på samme tid.

Gunnar Føreland, Norges ministerråd i Dar es Salaam.

• BIBIANA DAHLE PIENE

– Det er helt nødvendig å konsentrere bistanden mot færre sektorer, sier Norges ministerråd i Dar es Salaam, Gunnar Føreland. Han er enig i svært mye av kritikken i ECON-rapporten.

– Programmet er for stort både i forhold til pengene og staben vi har til rådighet. Hovedproblemet vårt er at kapasiteten blir for liten til å gjøre en tilfredsstillende jobb. Et større fokus vil føre til at man kan forvalte bistandsmidlene bedre, og ikke minst at man får tid til den dialogen som er en forutsetning for et positivt samarbeid.

– Er det politikernes mange gode intensjoner som er skyld i oppsplittingen?

– Jeg deler ikke helt dette synet. For det første kan det være vanskelig å snu et gammelt program, som har en lang historie. For det andre må jo

politikerne ha mulighet til å ta inn nye elementer i programmet, hvis det for eksempel er internasjonal enighet om å satse på visse sektorer. Men da må man samtidig være villig til å nedprioritere andre deler av bistanden. Og det har de ikke har vært flinke nok til, sier Føreland. Samtidig mener han at også NORAD må ta sin del av kritikken.

– Vi bør bli mer kreative når det gjelder å finne løsninger på hvordan man kan ta inn nye prioriteringer uten samtidig å overbelaste programmet. Det er fortsatt en tendens til at de enkelte faggruppene i NORAD er uvillige til å slippe sine særinteresser.

Uvilje. Rapporten fra ECON legger premisser for diskusjonen for en ny strategi for samarbeidet med Tanzania. Føreland regner med at

anbefalingene i rapporten blir fulgt, og at bistanden i fremtiden vil konsentrere seg rundt fire-fem forskjellige sektorer.

Det kan lette litt på et av de aller største problemene for Tanzania i dag, nemlig givernes uvilje til å ta inn over seg hva vakre ord som mottakeransvar og eierskap egentlig innebærer. Innen en rekke sektorer har Tanzania forsøkt å koordinere bistanden, men givene har i liten grad vært villige til å la seg styre, hevder Føreland.

– For å få en riktig fordeling av de ulike givene på de ulike sektorene, må givene vise stor grad av fleksibilitet, og være villig til å innrette seg etter mottakerens ønsker og behov. Men det er motstand blant givene mot å ta tak i slike problemstillinger. Man velger å følge prioriteringene i sitt eget land heller enn

Støtten til ulike helsetiltak i Tanzania er bygget

...t ned de siste årene. Men fortsatt må det ryddes kraftig opp i bistanden, mener ECON.

FOTO: OLE BERTN FRØSHAUG

Åpen for loftsrydding

Utviklings- og menneskerettighetsminister Hilde Frafjord Johnson er åpen for en loftsrydding i mangfoldet av norske prosjekter i Tanzania.

– Det er behov for å se nærmere på om vi skal sanere prosjekter eller sektorer i land vi er inne i. Men det viktigste er at vi må gå i retning av å utarbeide felles landstrategier med andre givere. Det er ikke Stortingets mening at alle norske prioriteringer skal reflekteres i hvert eneste land, sier utviklings- og menneskerettighetsminister Hilde Frafjord Johnson i en kommentar til ECON-evalueringen.

– Det kan ikke være sånn at vi alltid skal manøvrere inn egne prosjekter med norsk flagg. Dersom det er mange land som vil gi støtte til grunnutdanning, er det ingen grunn til at vi også skal være inne på den sektoren, sier hun.

Men statsråden medgir gjerne at hun kan være ivrig til å gi NORAD nye arbeidsoppgaver. Dette betyr imidlertid ikke at man skal gjøre alt over alt, sier hun, og understreker at også de frivillige organisasjonene i fremtiden må tilpasse seg en situasjon hvor deres innsats blir en del av en felles, langsiktig strategi.

Økonomien bedrer seg

Både bilaterale og multilaterale givere gir Tanzania honnør for arbeidet med å rette opp landets skakkjørte økonomi.

Tanzania opplever nå økonomisk vekst, på tross av at avlingene har sviktet i flere år på rad på grunn av uheldige værforhold. Den merkbare bedringen skjer i form av høyere skatteinntekter, redusert inflasjon og bedre budsjettstyring. Men giverne er bekymret over at de økonomiske gevinstene ikke kommer de fattigste til gode.

Kampen mot korrupsjon står fortsatt høyt på den politiske agendaen i Tanzania. I 1998 ble landet utpekt som verden fjerde mest korrupte land, men årets givermøte påpeker at myndighetenes innsats er intensivert. Tanzanias president Benjamin Mkapa utnevnte nylig en egen minister for god styring, og i slutten av juni vil den tanzaniske regjeringen legge frem en aksjonsplan for å bekjempe korrupsjonen.

Til nå er seks offentlige tjenestemenn tiltalt for korrupsjon, mens 32 saker er henlagt på grunn av utilstrekkelige bevis.

– Vi driver ikke detaljstyring

Leder i Stortingets utenrikskomité, Haakon Blankenborg (Ap)

– Norge må se sin bistand i sammenheng med det andre gjør. Det er helt avgjørende. Det er ikke noe behov for at Norge satses på for eksempel grunnutdanning i et land hvis andre land kan dette bedre, sier leder i Stortingets utenrikskomité Haakon Blankenborg (Ap).

Han har ikke lest ECON-rapporten fra Tanzania, men vil på generelt grunnlag ikke ta på seg ansvaret for at bistanden er spredt på et høyt antall sektorer. Politikerne driver ikke med detaljstyring, sier han.

– Det er fort gjort å spre seg, men fra politisk hold må prioriteringene være grovmasket. Det er opp til de som utfører bistandsarbeid

det å operasjonalisere de generelle målsettingene i bistanden.

– Men bistanden må jo tilpasses det enkelte land. Det viktigste er å få resultater, sier Blankenborg.

– *Hvor langt er du som politiker villig til å fravike egne prioriteringer, og la mottaker ta styringen?*

– Jeg er villig til å strekke meg ganske langt. Men hvis et land ikke tar grunnleggende satsinger som helse og utdanning på alvor, men vil bruke pengene til helt andre formål, er det klart at det blir vanskelig for Norge å prioritere dette landet. Ikke fordi de bryter med norske verdier, men fordi dette er universelle rettigheter.

mottakerlandets prioriteringer. Alle skal til samme pølsebu på samme tid.

– Man skal vise sine politikere at man gjør noe på de «riktige» områdene, sier han.

Overbooket. Et eksempel er reformen innen grunnutdanningen i Tanzania.

– Her er det allerede for mange givere på én gang. Programmet er overbooket. Men er vi villige til å la være å satse på denne sektoren, spør Føreland.

– Ville vi like det om Tanzania bare ønsket oss inn på veibygging og energisektoren? Nei. Vi har 20/20-initiativet å forholde oss til.

– Men Tanzania er heller ikke flink nok til å si nei. Man biter jo ikke hånda av matmor, sier Føreland.

FAKTA:

20/20-initiativet: Både giver- og mottakerland forplikter seg til å øremerke 20 prosent av sine budsjetter til grunnleggende sosiale tjenester.

Mottakeransvar: Mottakerlandene skal ha ansvar for planlegging, gjennomføring og oppfølging av prosjekter og programmer.

Het debatt om megawatt

Norske selskaper kjemper om vannkraft-kontrakt i Uganda

KARUMA FALLS (b-a): I Uganda pågår for tiden en thriller på energisektoren. Det norske selskapet Norpak – med selskaper som Veidekke, Kværner Energy og ABB i ryggen – er kommet langt i planleggingen av et 200 megawatts vannkraftverk i Nilen. Men et amerikansk kraftselskap ligger en stolpe-lengde foran – og Verdensbanken sier nå at to nye kraftverk er ett for mye.

KRAFTUTBYGGING

• I UGANDA: INGER STAVELIN
Alle synes å være enige om at landet trenger mer elektrisk kraft, og potensialet for ytterligere utbygging av vannkraft er stort. To private selskaper har sett investeringsmuligheter: AES Nile Power, med hovedsakelig amerikanske, britiske og ugandisk-indiske eierinteresser, og Norpak, som eies av det norske selskapet Interkraft. Både Norpak og AES Nile Power har planlagt og gjort forundersøkelser i flere år, men sistnevnte har kommet lengst.

– Begge selskapene har jobbet i nær dialog med myndighetene her i landet, og har fått positive signaler, sier Lawrence Omulen, daglig leder for Norpak i Uganda.

Verdensbanken skeptisk. – Både president Museveni og de fleste politikerne ønsker at begge kraftverkene blir bygget. Men nå viser det seg at Verdensbanken bare vil være med på å finansiere ett av dem, fordi den mener ett nytt kraftverk vil dekke behovet. Så nå er vi spente på hva som vil skje framover, sier han.

Selv mener Omulen at et eventuelt kraftoverskudd kan eksporteres til nabolandene i første omgang, men han regner med at kraftbehovet vil øke raskt i Uganda i takt med utviklingen av landet.

Høylytt debatt. Debatten om hvilket av de to kraftverksprosjektene som er best, går høylytt i ugandisk presse. Ikke mindre enn to ganger har energiminister Richard Kaijuka forsøkt å få parlamentet til å gi konsesjon til Nile Powers kraftverk i Bujagali Falls.

Men energiministeren har lidd nederlag fordi parlamentet har ønsket mer informasjon, etter å ha lest om Norpaks planer. I april fikk så Kaijuka sparken av president Museveni, og det har ikke gjort den ugan-

To ganger prøvde daværende energiminister Richard Kaijuka å få parlamentet til å gi konsesjon til Nile Powers kraftverk. Men energiministeren led nederlag.

Daglig leder for Norpak i Uganda, Lawrence Omulen, viser på kartet hvor Karuma Falls ligger. – Med et kraftverk her, vil det være rimelig og enkelt å nå Nord-Uganda med elektrisk kraft, fastslår han.

FOTO: INGER STAVELIN

diske kraftthrilleren mindre spennende.

– Vi har gått veldig åpent ut i media og presentert våre planer. Vi mener at vårt alternativ, Karuma Falls er rimeligere, kan komme i drift raskere, vil bety mindre for miljøet og vil gi arbeidsplasser i et område med stor arbeidsledighet. Det ligger dessuten i et område med lite turisme, og vil enkelt gi strøm til Nord-Uganda som trenger det sårt. Politikerne har gitt klart uttrykk for at de ønsker å behandle begge konsesjonssøknadene samtidig, slik at de kan sammenligne dem, sier Omulen.

Produserer for lite. Mangelen på elektrisk kraft er påtrengende i Uganda. Landets eneste vannkraftverk, Owen Falls, ligger like utenfor hovedstaden Kampala, ved «Nilens kilde», Victoriasjøen. Dette statseide kraftverket ble bygget i 1954, og produserer 180 megawatt (MW). Det er under utvidelse, og skal etter endt utbygging produsere 250 MW. Her er NORAD inne med gunstige lån til finansiering av turbiner, transformatorer og utstyr for å styrke ledningsnettet.

Men selv når det nye Owen Falls er i full drift, vil det ikke dekke behovet for elektrisk kraft i et land i industriell vekst, og med 20 millioner innbyggere. I kraftverkets umiddelbare nærhet, i og rundt Kampala, rasjoneres strømmen i dag. Nordområdene er over hodet ikke knyttet til noe strømmenn, og det lille som finnes av næringsliv der må klare seg med diesellaggregater.

God investering. Lawrence Omulen er ikke i tvil om at Karuma Falls vil være en god investering over tid. Utbyggingen er stipulert til å koste 170 millioner dollar, og Norpak planlegger å gå inn med 30 prosent egenkapital. Resten er tenkt finansiert ved hjelp av lån, og både NORAD, norske banker og Verdensbanken står på selskapets liste over potensielle långivere.

Men på finansieringssiden her er det ennå et stykke å gå før alt er avklart. NORAD har på sin side foreløpig ikke fått noen forespørsel fra ugandiske myndigheter om å bistå i finansieringen av utbyggingen i Karuma Falls.

Både og. Hverken AES Nile Power eller Norpak har tenkt å drive nett eller selge kraft til forbrukere, men ønsker å inngå en avtale med den ugandiske staten om at den kjøper kraften. Verdensbanken kommer

inn både som en aktuell garantist for kraftkjøpet Uganda i tilfelle påtar seg, og som långiver til selskapet som investerer i utbygging.

Utbyggingskostnadene er derfor en vesentlig faktor når prisen per kilowattime diskuteres. Men også de miljømessige konsekvensene er oppe til debatt. Bujagali er blant annet et populært raftingområde, slik at en dam her vil komme i konflikt med viktige turistinteresser. Karuma ligger derimot på utsiden av en nasjonalpark.

Stedet der Norpak ønsker å anlegge kraftverket, utnyttes derimot ikke i turistsammenheng. Selve

kraftverket skal legges i fjell, og det er ikke nødvendig å bygge dam. Miljømessig vil en utbygging i Karuma få små konsekvenser, mener Lawrence Omulen. Rundt 10 familier må evakuere i byggeperioden, men de fleste vil kunne komme tilbake igjen. De som må gi fra seg land, vil få markedspris for jorda, slik at de kan kjøpe tilsvarende landområder andre steder.

Mindre utbygging? Ugandiske journalister og andre som følger med i politikk og energi i Uganda tipper at løsningen på kraft-thrilleren blir at både Norpak og AES Nile Power får

FAKTA:

- Det norske selskapet Norpak planlegger et 200 megawatts vannkraftverk ved Karuma Falls i Nilen. Norpak, som eies av norske Interkraft (tidligere Sørkraft), har prosjektert slik at første fase kan bygges ut med en turbin som produserer 50 MW.
- AES Nile Power, med hovedsakelig amerikanske, britiske og ugandisk-indiske eierinteresser har på sin side planer om en utbygging i Bujagali Falls. Dette kraftverket skal etter planen produsere 250 MW.
- Landets eneste vannkraftverk, Owen Falls, ligger like utenfor hovedstaden Kampala, ved «Nilens kilde», Victoriasjøen. Dette statseide kraftverket ble bygget i 1954, og produserer 180 megawatt (MW). Det er under utvidelse, og skal etter endt utbygging produsere 250 MW. Her er NORAD inne med blandede kreditter til finansiering av blant annet transformatorer.
- Uganda har ikke noe lovverk eller noe forvaltningsorgan som bestemmer hvem som kan utnytte landets kraftressurser. Finansiert med NORAD-midler er Norges vassdrags- og energiverk (NVE) i gang med å hjelpe ugandiske myndigheter å få på plass et regelverk som skal regulere dette.

Tenåringsjentene som vasker tøyet sitt i Nilen, er litt usikre på om de kan fortsette å bruke vaskeplassen sin etter utbyggingen. Vannstanden vil synke akkurat her, men bare 100 meter lenger nede i elva skal vannet slippes ut igjen.

FOTO: INGER STAVELIN

tillatelse til å bygge, men at de må nøye seg med en noe mindre utbygging enn de hadde tenkt. Norpak har prosjektert slik at første fase kan bygges ut med en turbin som produserer 50 MW, og så kan de tre andre turbinene komme etter hvert som kraftbehovet øker.

Omulen mener at selv en utbyg-

ging på bare 50 MW vil gi eierne avkastning, men siden de viktigste grunnlagsinvesteringene er de samme enten det skal settes inn en eller fire turbiner, vil lønnsomheten øke med økt produksjon.

- AES Nile Power gikk i vinter ut med en halvsides annonse i avisene, der de avviser alle anklager om en angivelig avtale

med energiminister Kajjuka om at han skulle få til sammen en halv million dollar når avtalen er underskrevet. Over alt møter en påstanden at i Uganda kommer en ingen vei uten bestikkelser. Hvordan håndterer dere det?

- Norpak er et rent selskap som spiller med åpne kort - og vi har så gode kort på hånden at vi ikke behø-

ver å jukse. Vi tror rett og slett at vi vil få gjennomslag for vårt prosjekt fordi det er godt, og vil gi billig strøm til Uganda, sier Lawrence Omulen.

Inger Stavelin er journalist, tilknyttet frilansbyrået Service.

Parlamentarikere avviser sponse-kritikk

• GUNNAR ZACHRISEN

En gruppe på seks ugandiske parlamentarikere besøkte i april Norge for å gjøre seg bedre kjent med de norske selskapene som står bak Karuma Falls-prosjektet og teknologiene de har tenkt å benytte.

- Vi vurderer ikke Bujagali og Karuma som to konkurrerende prosjekter. Ugandas regjering ønsker begge, og vi har vært i Norge for å vurdere de norske selskapene og deres argumentasjon. I slutten av juni vil parlamentskomiteen komme med sin anbefaling overfor regjeringen, sier delegasjonens leder Isaac Isanga Musumba.

Han har foreløpig et positivt

inntrykk av de norske selskapene som er involvert i Norpaks prosjekt.

- Dette virker som selskaper med betydelig knowhow. Vi har tillit til at de vil gi oss det vi trenger, nemlig elektrisk kraft, sier Musumba.

De norske selskapene bak utbyggingsplanene består av kontraktøren Interkraft og underleverandørene ABB Kraft, Kværner Energy AS, Veidekke AS og konsulentfirmaet Nyborg Invest AS som samarbeider med Norplan.

- Hvordan ser dere på at Verdensbanken er negativ til å bygge ut begge de to aktuelle vannkraftprosjektene?

- Verdensbanken får svare for

Delegasjonsleder og parlamentsmedlem Isaac Isanga Musumba.

seg selv. Vi vet at kraften fra Bujagali ville være utilstrekkelig i forhold til det økonomien i Uganda vil komme til å trenge i årene framover. I den grad vi her ville få overskuddskraft, ville det trolig by på få problemer å få solgt. Vi ligger gunstig til i forhold til flere naboland, blant andre Kenya og Tanzania, sier Musumba. Delegasjonens inntrykk er for øvrig at Verdensbanken ikke har sagt endelig nei til en utbygging, men at banken har ment at etablering av et marked for kraftsalg måtte skje før en utbygging av to nye anlegg.

- Dere har fått kritikk i deler av pressen for å delta på en reise som er be-

talt av norske selskaper?

- Vi kan forsikre om at alt har foregått på en meget renhårig måte i denne saken. Parlamentet henvendte seg til det norske selskapet, som igjen har henvendt seg til parlamentets speaker som har nominert representanter til delegasjonen, sier Musumba.

Delegasjonen var en uke i Norge og besøkte blant annet Sira Kvina-anlegget i Rogaland og kraftanlegget på Skollenborg i Buskerud. I tillegg hadde parlamentarikerne en rekke møter med representanter for næringslivet og statsforvaltningen, blant annet i NORAD, Utenriksdepartementet og NVE.

Kjempeløft for utdanning

Stadig flere fattige bangladeshere sender sine barn til skolen

DACCA/COMILA (b-a): – Noe av det viktigste vi lærere kan bidra til er å motivere elevene til å ta en utdanning, særlig er det viktig at jentene gjør det. Det er klart at myndighetene etter hvert også er enig i den målsettingen, men det er fortsatt langt igjen, sier Hasina Actar. Hun er student ved etterutdannings-skolen for lærere i Comila tolv mil utenfor hovedstaden Dacca i Bangladesh.

BANGLADESH

• I BANGLADESH: RAYMOND JOHANSEN

Etterutdanningskolen for lærere er en av de viktigste pilarene i det gigantiske utdanningsprogrammet som det fattige sørasiatiske landet har iverksatt, og som NORAD støtter. Over en femårsperiode vil NORAD gi hele 435 millioner kroner til utdanningssektoren, fordelt på fire forskjellige programmer.

– Dette er en unik satsing fra myndighetenes side. Dette kjempe-løftet for utdanning er et av de største prosjektene NORAD har gitt støtte til noen gang, sier Berit Fladeby, ambassaderåd ved den norske ambassaden i Bangladesh.

Sak nummer 1. Bangladeshiske myndigheter sier at de har satt utdanning først på prioriteringslista. Et utdannet folk skal løfte dette lille befolkningsrike landet ut av fattigdommen. Men da er man helt avhengig av skolerte lærere, som Hasina Actar og hennes medstudent Mohammed Jasmin, på alle nivåer.

Mohammed Jasmin mener at det har skjedd en viktig holdningsendring blant foreldrene i løpet av de siste årene.

– Før var mange foreldre ikke motiverte for å sende sine barn til skolen. Det er heldigvis ikke tilfelle lenger. I dag er det ca 92 prosent av ungene som kommer til skolen hver dag, og fortsatt øker antallet. I tillegg til presset fra myndighetene tror jeg nivået på lærerne er en viktig faktor, sier Mohammed.

Han håper samtidig at denne tilleggsutdanningen vil føre til at han etter hvert tjener mer penger. Lønnsnivået blant lærerne er lavt, og særlig på landsbygda. Dette har ført til at en del søker seg inn til byene.

– Denne negative spiralen må vi få brutt, sier Mohammed Jasmin.

Barnearbeid. Barnearbeid både i og utenfor hjemmet kan ofte være en stor utfordring for lærerne, som skal få inn kunnskap i små slitne hoder.

– Mange av elevene er trøtte når de kommer på skolen. Enten de hjelper sine foreldre på markene eller

I dag kommer ca 92 prosent av ungene i Bangladesh til skolen hver dag, og fortsatt øker antallet.

FOTO: RAYMOND JOHANSEN

jobber i fabrikkene påvirker dette oppmerksomheten deres. Dette stiller oss lærere overfor veldig store utfordringer og vi må bli mye flinkere, sier Hasina.

Selv var hun barneskolelærer i to år før hun begynte på kurset, faktisk var hun «deputy» for hovedlæreren ved sin skole i en alder av 19 år.

Nettopp dette med nye lærerme-

toder for å få til en toveiskommunikasjon er en svært viktig del av undervisningen. Tradisjonelt er skoleverket ganske autoritært og undervisningen preget av dette.

Raymond Johansen er avdelingsdirektør ved NORADs avdeling for kultur og samfunnskontakt.

FAKTA:

Grunnutdanning: NORAD støtter grunnutdanningen med 285 millioner over en seksårsperiode, og er en del av det nasjonale grunnutdanningsprogrammet (PEDP). Hele programmet er på 2 milliarder dollar, hvorav Bangladesh finansierer over halvparten. Viktige komponenter er å styrke offentlig forvaltning lokalt og sentralt, forbedre lærerutdanningen, samt å sikre gratis lærebøker og materiell. Den endelige avtalen mellom Norge og Bangladesh ble skrevet under i desember 1998.

Stipendprogram: Landsomfattende stipendprogram for kvinner, hvorav Norge støtter 25 thanas (kommuner). NORAD vil støtte prosjektet med 100 millioner kroner. Målet med programmet er å øke antall utdannede kvinner, forbedre kvinners status i samfunnet og redusere ulikheten mellom kjønnene. Programmet inneholder 660 000 stipender.

Sentre for lese/skriveopplæring: NORAD skal gi 50 millioner kroner til opplæringscentre som skal drive med lese- og skriveopplæring. Prosjektet har en tidshorisont på fire år og blir drevet av bangladeshiske myndigheter. Målgruppen for prosjektet er 8.2 millioner mennesker mellom 11-45 år. Kursets varighet er på ni måneder, og målet med prosjektet er å bidra til å utrydde analfabetismen i Bangladesh innen år 2005.

34-åring – med drøm om å skrive et brev

– Tenk å kunne skrive til mannen min som arbeider i India. I tillegg kan jeg forstå hva barna mine lærer på skolen, og – ikke minst – jeg kan betale regninger.

Det sier trebarnsmoren Shamas Derra. I sitt 34. år har hun endelig lært seg å lese og skrive. I likhet med flere millioner andre bengalere gjennomfører hun nå et ni måneders kurs som er myndighetenes fremste redskap i arbeidet mot analfabetismen.

NORAD støtter prosjektet med 50 millioner kroner. Målgruppen er på over 8 millioner mennesker.

Mest motivert. Shamas virker svært så fornøyd der hun sitter på jordgulvet sammen med førti andre jenter i alderen 15 til 45 år. Disse skolene, som blir kalt senere, er det 300 av bare i Comila kommune. Over 200 av disse er bare for jenter.

Det er faktisk jentene som er de mest motiverte for å lære seg om bokstavenes underlige verden. – Mennene er bare opptatt av å tjene penger for å kjøpe seg en rikshav, sier jentene selv.

Shamas Derra har alliert seg med sin svigermor for å få dagen til å gå opp både som skoleelev og husmor.

Lett å glemme. – Jeg regner med å holde lesingen og skrivingen vedlike gjennom daglige gjøremål. Det gjelder ikke alle de andre her, sier Shamas, og virker bekymret for hvordan en del av de andre skal klare å holde på den nye kunnskapen.

De andre elevene har flokket seg rundt henne. Det er tydelig at hun har stor respekt blant de andre elevene. Shamas viser til de kursene som flere frivillige organisasjoner arrangerer i tre måneder etter at de er ferdig på skolen, og mener at disse er viktige.

– Det er lett å glemme hvis man ikke snart kommer i kontakt med et stykke papir og en blyant, sier den driftige trebarnsmoren.

Shamas Derra (34) har endelig lært seg å lese og skrive.

FOTO: RAYMOND JOHANSEN

Stortingspolitikere til Mongolia

• BETHI DIRDAL JÅTUN

Stortinget ønsker å etablere en tettere parlamentarisk kontakt med Mongolia. Derfor reiser en delegasjon på seks stortingsrepresentanter, med stortingspresident Kirsti Kolle Grøndahl i spissen, på offisielt besøk til landet i juli.

Kolle Grøndahl (Ap) understreker at man ikke vurderer Mongolia som en potensiell samarbeidspart-

ner innen bilateral bistand, men at man ser på muligheten for å samarbeide multilateralt.

Stortingspartiene har selv pekt ut sine representanter til delegasjonen, og disse er: Hill-Marta Solberg (Ap), John Dale (Sp), Siri Frost Sterri (H), Rigmor Kofoed-Larsen (KrF) og Per Roar Bredvold (Frp).

– Representanter fra mongolske myndigheter besøkte Norge for hal-

vannet år siden, og dette er i første omgang en gjensittig, påpeker stortingspresidenten.

Kolle Grøndahl, som også har vært norsk bistandsminister (1988-89), viser til en voksende bevissthet i Stortinget når det gjelder Mongolia.

– Landet søker vestover og mot de demokratiske prinsipper, og det skulle bare mangle at vi ikke imøtekommer en slik utvikling, sier Kolle

Grøndahl.

Stortingspresidenten regner med å få et mer inngående inntrykk av land, så vel innenriks- som utenrikspolitisk. Delegasjonen skal først og fremst delta i samtaler med landets parlamentarikere i hovedstaden Ulan-Bator, men de norske politikerne skal også tilbringe to dager på landsbygda for å få et bredere inntrykk av folks livssituasjon.

Stor oppslutning om Malawi-valg

Harde påstander og dans for å lokke velgere

MZUZU/LILONGWE (b-a):
– President Bakili er en tyv, synger Chakufwa Chihana, leder av AFORD, det ene av Malawis tre store politiske partier. – Og en tyv kan ikke styre landet, stemmer partikoret i og danser rundt den sentrale politikeren. Det er valgmøte og god stemning.

• I MALAWI:
ODD IGLEBÆK (TEKST OG FOTO)

VALGKAMP

Det er ettermiddag den 6. mai i Mpamba, en landsby plassert midt mellom Mzuzu og Nkhata Bay i den nordlige delen av Malawi. Flere hundre mennesker har møtt opp for å høre på partileder Chihana – eller for å se på framføring av tradisjonelle danser. Hva som er mest populært er noe uklart.

Malawi er et religiøst land, majoriteten er kristne, men mange – inklusive landets president, som nå karakteriseres som tyv – er muslimer. Oppladning til denne valgbegivenheten starter med intens tromming og hurtig dans. Neste post er bønn. Partilederen sjøl kommer deretter. Han åpner med å vise til at Gud har bedt ham om å bidra til å gjøre slutt på dagens «vanstyre». Konkret skal dette skje gjennom at den «kriminelle» Bakili, med etternavn Muluzi, skal tape i valget.

Taktiske allianser. Bakili Muluzi er Malawis nåværende president. Han er også leder av United Democratic Front (UDF), landets største parti. Muluzi ble valgt ved landets første fri valg i 1994. Presidentvalg finner sted hvert femte år, og samme person kan sitte i to perioder. Muluzi stiller til gjenvalg. Samtidig med presidentvalget er det også valg til parlamentet. Samlet er det 19 partier som stiller lister, men bare tre har presidentkandidater. Foruten UDF er det AFORD, som står for Alliance for Democracy, og Malawi Congress Party (MCP).

Til 1999-valget har MCP og AFORD laget en allianse. Den for øyeblikket dansende Chihana er stiller som mulig visepresident. Gwanda Chakuamba, som er MCPs partileder, er alliansens presidentkandidat. Det er bakgrunnen for at det også er sentrale MCP-kandidater til stede på dette valgmøte. De sitter på opphøyd plass, i lenestoler, sammen med AFORD-dignitetene. Vanlige velgere står eller sitter på bakken. En egen sang priser alliansen.

Slitsom valgkamp. Valgkampen startet midt i mars, og har for det meste vært rolig. I hovedsak har den bestått av møter av denne typen. Tilhørerskarene varierer fra noen titalls i de mest griségrende strøk, til

Med flagg i hånd framfører partileder Chakufwa Chihana sitt budskap. I bakgrunnen hvilende dansere kledd i AFORDs farger.

flere titusener i de større byene. Chakufwa Chihana kan ha opptil fem slike møter på en dag. De sliter hardt på både politikere og biler, for som oftest skal det kjøres mange mil på hullete grusveier.

Om en time er det solnedgang, men AFORDs partileder må rekke nok et møte før det blir mørkt. Mens han sitter foran ved siden av sjåføren, er Bistandsaktuelt utsendte plassert i baksetet for å intervju, mens vi humper i vei i en svart sedan. Partimedarbeidere kommer baketter i en eldre Landrover. Det er en trygghetsfaktor. Mer enn én gang trår mannskapet til og skyver oss løs fra rødlige gjørmebad.

Utspørring. – Du snakket ikke mye om AFORDs program?

– Nei, det er ikke så viktig her i nord. Det viktigste er at de ser hvem vi er, og at de kjenner oss, svarer partilederen.

Han følger nøye med langs veien og når vi innimellom passerer grupper av folk vinker han aktivt. I hånden holder han flaggene til de to partiene i alliansen.

– Mange sier at de viktigste skillene mellom er tre største partiene er partilederne og distriktstilhørighet?

– Det er jeg uenig i. Vi er for eksempel imot UDFs økonomiske liberalisering. Vi vil heller ikke ha en overdimensjonert regjering med 47 medlemmer. 17 er nok.

Chihana sier at hans parti mot-

arbeider korrupsjon, men bekrefter at han har fått tilbud om bestikklser. Særlig gjaldt det i perioden 1994-96 da AFORD var i allianse med UDF. Da var Chihana landets andre visepresident. Han hevder også at de som er innblandet i korrupsjon er sentrale politikere og forretningsmenn med asiatisk bakgrunn.

– Men ikke de av malawisk opprinnelse?

– De finnes det ikke så mange av, svarer han.

AFORDs egen virksomhet er finansiert gjennom gaver og ikke via medlemsavgift. Men på spørsmål om detaljer omkring gavene skifter Chihana behendig tema. Partiet definerer seg som sosialdemokratisk, og har deltatt på flere møter i Den Sosialistiske Internasjonale, sist i Oslo i 1998.

På plantasjonen. Neste valgmøte skal være i landsbyen Mzenge som ligger midt inne på den store plantasjonen Kawalezi Estate. Vi passere kilometer etter kilometer med først tebusker og deretter de lukrative makedimannøttene og gummitrær. Samlet dreier seg om flere mil.

– Og alt dette eies av den britiske dominerte Commonwealth Development Corporation med prins Charles i spissen, kommenterer AFORD-lederen med lett ironi.

– Burde det ha vært nasjonalisert?

– Du har et poeng der. På den an-

dre siden ville det å sette et slikt forslag på dagsorden nærmest være politisk sjølmord. Det ville skremme unna alle utenlandske investeringer.

Malawi er et fattig land, og det ser man særlig her ute på plantasjonene. Familiene bor i små hus på 10-12 kvadratmeter uten elektrisitet eller innlagt vann. Om nettene kan det bli ganske kjølig.

– Hva tjener plantasjearbeiderne?

– Det er helt rått, kanskje ei krone eller to om dagen. Mye er det ikke, svarer Chihana.

Men plantasjearbeiderne forteller at de tjener nesten det dobbelte.

– Det dreier seg vanligvis om 22 kwacha (kr. 3,52) per dag, sier de.

For ordens skyld: Bakgrunnen for denne reportasjen er at Malawi er Norges nyeste samarbeidsland. Under forberedelsene prøvde ambassaden i Lilongwe å få til intervjuer med sentrale representanter fra alle de tre store partiene. Bare AFORD takket ja.

Oppladning til denne valgbegivenheten starter med intens tromming og hurtig dans. Neste post er bønn.

FAKTA OM MALAWI:

Malawi har ca 11 millioner innbyggere. Hovedstad er Lilongwe.

I 1996 vedtok Stortinget at Malawi skulle bli et av Norges hovedsamarbeidsland. I 1998 ble det bevilget 40 millioner kroner i bistand. Samme beløp gjelder for 1999. Prioriterte områder for bistanden er blant annet landbruk, utdanning og demokratitiltak.

Omfattende registrering

I følge Malawis grunnlov skal president- og parlamentsvalg holdes innen fem år fra siste valg. Det vil si at valget skulle vært holdt seinest 18. mai i år. Men mest sannsynlig blir nå valget den 8. juni.

Forsinkelsene skyldes særlig den meget omfattende og detaljerte registreringen av velgerne. Den skjer bare ved personlig oppmøte

for fotografering og listeføring.

Møtt flere ganger. Tidlig i mai hadde vel tre millioner, eller anslagsvis 70 prosent av velgere registrert seg, men tallet forventes å bli betraktelig høyere. Mange har møtt opp flere ganger uten å komme i manntall. Film, kameraer eller skjemaer har manglet på de over 3000 regis-

Charity Chimbenje studerer valgoppslagene.

teringsplassene.

Også ved valget i 1994 var det stor valgdeltakelse. Resultatet ble den gangen 1 404 000 stemmer (47,4 prosent) til UDF, 996 000 (33,6 prosent) til MCP og 562 000 (19 prosent) til AFORD.

Helgardering. Blant observatørene er det mye usikkerhet om årets valg

vil føre til endringer. Mange foretar derfor en helgardering, og sier at situasjonen kan bli at Bakili Muluzi fortsetter som president, men at opposisjonen får flertall i parlamentet.

Parlamentsmedlemmene velges fra en-manns kretser, mens presidenten velges direkte.

Drømmen om en rosa brakke

1 million boliger skal bygges – endelig kan også svarte få eie egen bolig

CAPE TOWN/PORT NOLLOTH (b-a): I dagens Sør-Afrika handler mye om følelser – pessimisme og optimisme. For folk flest, og særlig på landsbygda, kommer det til å ta generasjoner innen arven fra apartheid viskes ut. Problemene er mange og store, men tross alt finnes det noen lyspunkter for landets fattige majoritet.

SØR-AFRIKA • I SØR-AFRIKA: GÖRREL ESPELUND Vi kjører igjennom det tørre, vidstrakte landskapet i den nordlige Kapp-provinsen. I kystbyen Port Nolloth bor det 8000 mennesker. Folk forsørger seg på fiske, diamanter og handel, mens arbeidsledigheten er høy – hele 65 prosent.

Befolkningen i Port Nolloth kan deles i to leirer – de optimistiske som tror på utvikling og de pessimistiske som ser med skremte øyne på framtida. Dette er dagens Sør-Afrika i et nøtteskall.

– Jeg skal stemme ved valget. På en hvit mann. Jeg kommer aldri til å stemme på noen svarte. De svarte er ikke for oss, det er omvendt rasisme nå. Regjeringen gjør ingenting for oss hvite, den tenker bare på sine egne. Hadde jeg hatt penger hadde jeg reist fra landet med det samme. Jeg har venner som allerede har reist.

Damen i dagligvareforretningen deler gjerne sine synspunkter med andre, men navnet vil hun holde hemmelig.

«Valgflesk – intet annet». Rett over butikken hennes har det nye Nasjonalistpartiet åpnet sitt kontor. Carmen de Plessis heter den lokale partileder, og hun er ikke imponert over ANC-regjeringens fem år ved makten. Ved valget i 1994 fikk ANC seks mandater i kommunen. Nasjonalistpartiet og det høyreekstreme Frihetsfronten fikk et mandat hver.

– Det har ikke hendt mye siden ANC tok makten. Ingen jobber og økt kriminalitet. Se på husene som bygges her i Port Nolloth. Nå spretter de opp som paddehatter. Det er valgflesk, intet annet. Tidligere gjorde ANC ingenting, men nå nærmer det seg valget, sier Carmen de Plessis.

De tidligere undertrykte ser positivt på framtiden, mens hele 80 prosent av de privilegerte har et pessimistisk syn.

Se også Tore Linné Eriksens kronikk om Sør-Afrika på side 16.

Fargede Sonja Smith og hennes to barn ser fram til å flytte ut av hybelen og inn i sitt eget lille «Mandela-hus».

FOTO: GÖRREL ESPELUND

Drømmen om egen bolig. Men for Sonja Smith, 25 år og enslig mor med to barn, kommer de såkalte Mandela-husene til å endre hele hennes liv. Seks dager i uka arbeider Sonja som kokk på et av byens hoteller, lønnen tilsvarer 350 rand (ca. 500 kroner) i uka.

De nye husene ligger i utkanten av byen, små brakker i rosa, lyseblått, gult og hvitt. Det er ikke noen store hus Mandela gir til sitt folk, men de blir deres egne hus – noe som den undertrykte delen av landets befolkning aldri hadde lov til å eie under apartheid.

Man må søke om hus – og tildeling skal skje ut fra sosiale kriterier. Blant annet må det være barn i husholdningen og månedsinntekten skal være lavere enn 3500 rand (ca. 5000 kroner).

– Så snart vi kan flytte inn skal barna få eget soverom, jeg skal pynte og gjøre det fint. Endelig skal vi få

bo i fred og ro, sier Sonja Smith.

Ikke glemt. I seks måneder har hun og hennes sønner delt et rom som de har leiet. Rommet koster nesten like mye som Sonja tjener på en uke. Veggene er ubehandlede sementblokker. To senger, et skap og et spisebord får så vidt plass.

Smith er enig med dem som sier at ANC ikke har gjort mye tidligere. Og husene er nok et ledd i valgpropagandaen, mener hun, men samtidig er de reelle nok.

– Endelig skjer det noe. Regjeringen har ikke glemt oss, fastslår den kommende boligeieren.

En av tre sultner. En undersøkelse gjort av Sør-Afrikas ledende aviser viser tydelig at hudfarge fortsatt deler landet i rike og fattige. Fortsatt går en tredel av den svarte befolkningen sultne flere ganger i måneden. To tredeler av den hvite befolk-

ningen har en månedsinntekt over 4424 rand (cirka 6200 kroner), mens bare 9 prosent av de svarte familiene kommer opp i en slik sum. Nesten alle hvite har innlagt vann, mens det samme er tilfelle for bare en tredel av de svarte.

Ifølge samme undersøkelse oppgir seks av ti at deres økonomi har blitt dårligere de siste årene. Det er ikke forbausende at de tidligere undertrykte ser positivt på framtiden, mens hele 80 prosent av de privilegerte har et pessimistisk syn.

Samtidig har to millioner husholdninger fått elektrisitet, tre millioner har fått tilgang til rent vann og 1,5 millioner har fått telefon siden ANC kom til makten. Av 1 million hus som regjeringen har lovet å bygge håper man at 700.000 vil stå ferdige ved halvårsskiftet.

Görrel Espelund er svensk frilansjournalist, bosatt i Sør-Afrika.

– På vei mot et normalisert demokrati

• GÖRREL ESPELUND PRETORIA (b-a): – I år har politikerne blitt tvunget ut for å drive valgkamp blant folk flest. Hvite har besøkt såkalte svarte boligområder – og omvendt. Jeg ser det som begynnelsen på en normal partistruktur, sier Norges ambassadør i Sør-Afrika Per Ø. Grimstad.

Han karakteriserer det som nå skjer i Sør-Afrika som en revolusjonerende prosess, nesten på linje med valget i 1994.

– Det er ikke normalt at ett parti har over 60 prosent av velgernes støtte. De kommende fem årene tror jeg at nye partier vil bli dannet, med basis i ideologi snarere enn rasetilhørighet. Sør-Afrika trenger en opposisjon som ikke er rasebasert, en fri debatt er enormt viktig for å forme et demokrati, sier Grimstad.

Norges sendemann i Pretoria

– Sør-Afrika trenger en opposisjon som ikke er rasebasert, sier Norges ambassadør Per Ø. Grimstad.

FOTO: NORAD-ARKIV.

mener samtidig det er oppløftende å se den store interessen for valget – og den brede debatten om politiske spørsmål i valgkampen.

«Politisk» bistand. Norge og Sør-Afrika har i år undertegnet en ny avtale om bistandssamarbeid for til sammen 400 millioner kroner fram til år 2004. Norsk bistand til Sør-Afrika er på rundt 150-160 millioner kroner pr. år.

Ifølge den tidligere NORAD-direktøren er det et utviklingssamarbeid snarere enn tradisjonell bistand – basert på reell dialog og støtte til demokratioppbygging.

– Vi har besluttet at bistanden må ligge så nær opp til den politiske prosessen som mulig. Samarbeidet rettes særlig inn mot å bygge et sunt demokrati med frittstående institusjoner og politisk stabilitet. Om Sør-

Afrika lykkes med dette kommer det til å ha positiv innvirkning på hele regionen, sier Grimstad.

Som eksempel på et bistandssamarbeidets regionale tilsnitt viser han blant annet til støtte til utdanning i forhandlingsteknikk for ledere fra land i det sørlige Afrika. Norsk bistand går til en rekke prosjekter for myndighetsorganer og ikke-statlige organisasjoner (NGOer) med ulike roller innenfor demokratiseringsprosessen. Dessuten er støtten innrettet mot miljø, økonomi, forsknings- og universitetssamarbeid, samt kultur.

Mottaker i førersetet. – Sør-Afrika er unikt på den måten at pengene går direkte til departementene. Når norske interesser er involvert betales de fra Sør-Afrika, ikke fra oss. Mottakeren er fullt ansvarlig for

pengene og hittil har alt fungert problemfritt på dette området, sier Grimstad.

Klar linje. I motsetning til land der det politiske fundamentet vakler og forvaltningen ikke fungerer tilfredsstillende, har sørafrikanerne vist at de har en klar linje overfor hva de vil og i hvilken retning landet skal gå, mener han.

– Et av de største spørsmålene i de kommende årene er å få sving på landets økonomi. Investeringene i industrien gir ikke lenger like stor sysselsetting. Arbeidsledigheten må løses på grasrotnivå, der småbedrifter og gründere legger grunnlaget for nye jobber og økonomisk utvikling. Å skape en middelklasse med økt kjøpekraft er en av løsningene for å fremme økonomisk vekst, sier Grimstad.

Pressens kvinner under press

AV SYLVIA JUUKO, UGANDA

Journalist Lindsay Nambi husker fortsatt redaktørens ord da hun for fem år siden for første gang fikk jobb i en avis i Kampala. Hun var ganske nervøs for å møte sin nye sjef, og det ble ikke bedre av at redaktøren bryskt slo fast:

– Du har fått deg en jobb, men du får sparken så snart du blir gravid eller roter deg borti et forhold med noen av de mannlige journalistene i avisen.

Nambi hadde nettopp avsluttet sin journalistutdanning fra Makerere-universitetet, og hun var ivrig etter å vise i praksis alt det hun hadde lært. Men ingen av foreleserne på universitetet hadde forberedt henne på en slik mottakelse. Ikke var hun gift, og ikke hadde hun planer om å få barn med det første – men redaktørens utbrudd gjorde henne usikker og forvirret.

Den måten Nambi ble behandlet på er ikke noe unntakstilfelle i ugandiske mediebedrifter. Redaktørene har en nærmest felles holdning til kvinnelige journalister. Holdningene har kanskje blitt en tanke mer liberale etter hvert, men noen mannsjåvinister hevder fortsatt at det er en belastning for avisen å ansette kvinnelige journalister. Nambi husker ennå at hun og andre kvinnelige kolleger måtte gjennom en seks måneders prøvetid før fast ansettelse, mens mennene som begynte samtidig fikk sine ansettelsespapirer undertegnet den første dagen de var på jobb.

Kvinnelige journalister i Uganda kjemper en kamp både for å øke kvinneandelen i ugandiske medier, og like mye for å få posisjoner i avisene som gir dem makt, innflytelse og påvirkningsmuligheter.

En undersøkelse som nylig ble gjennomført i de to ledende avisene,

«The Other Voice» ser Uganda fra kvinners ståsted – kritisk og provoserende.

FOTO: SØRVIS

Kanskje vi har kvinnelige sjefer i avisene når jeg blir pensjonist – eller når jeg dør.

New Vision og The Monitor, avslørte at kvinnene holder til nederst på rangstigen. De har liten innflytelse på egen arbeidssituasjon og langt mindre innflytelse på avisdriften som helhet.

Av totalt 60 redaksjonelle medarbeidere i New Vision var bare 12 kvinner. I The Monitor var det bare fem kvinner i et kollegium på 25. De fleste kvinnene var vanlige journalister eller assistenter på avisdesken. New Vision har en kvinnelig assisterende nyhetsredaktør, mens The Monitor har en kvinnelig ansatt som er assisterende redaktør. Det er toppen av rangstigen så langt. Totalt har de to avisene vel 60 000 abonnenter og løssalgskjøpere, og regnes naturlig nok som betydelige påvirkere og beskrivere av virkeligheten i Uganda

De mannlige redaktørene er åpne om kjønnsdiskrimineringen i mediene i Uganda, men de har liten

tro på en snarlig endring.

– Kanskje vi har kvinnelige sjefer i avisene når jeg blir pensjonist – eller når jeg dør. Neppe før, uttaler en av de seks mannlige redaktørene i The Monitor.

Det utdannes stadig flere kvinnelige journalister i Uganda, men mange vil heller ta fatt på en «mykere» karriere som frilansere eller gå inn i PR-bransjen enn å gå inn i den aggressive avisbransjen. Det er synd, for da er det færre journalister som kan ta hensyn til kvinners prioritinger, interesser og forventninger. Den virkeligheten som beskrives for offentligheten er i mange tilfeller menns virkelighet eller kvinners virkelighet tolket av menn.

Men noen vil gjøre noe med skjevfordelingen. Uganda Media Women Association (UMWA) organiserer ikke bare kvinnelige journalister i Uganda, de ut-

sett fra sør

I spalten **Sett fra Sør** vil du møte ulike korrespondenter fra afrikanske land.

gir også sitt eget tidsskrift. «The Other Voice» kommer ut fire ganger i året, og skriver om begivenheter og utviklingstrekk som hovedavisene overser. Tidsskriftets første utgave i 1998 tok blant annet for seg diskrimineringen av kvinner i de gamle eiendomslover i Uganda. Dette skjedde samtidig med at politikerne i landet behandlet nye eiendomslover, der etter hvert kvinnene ble tatt hensyn til.

Kanskje er vi unge, kvinnelige journalister i Uganda for utålmodige. Vi vet jo at kvinners stilling i media henger sammen med hvordan kvinner er stilt i samfunnet som helhet. Menn dominerer overalt, hjemme og på arbeidsplassene, i utdanning og politikk. Fortsatt vokser det opp mange kvinner i Uganda som tror at de er underlegne menn i alt og ett.

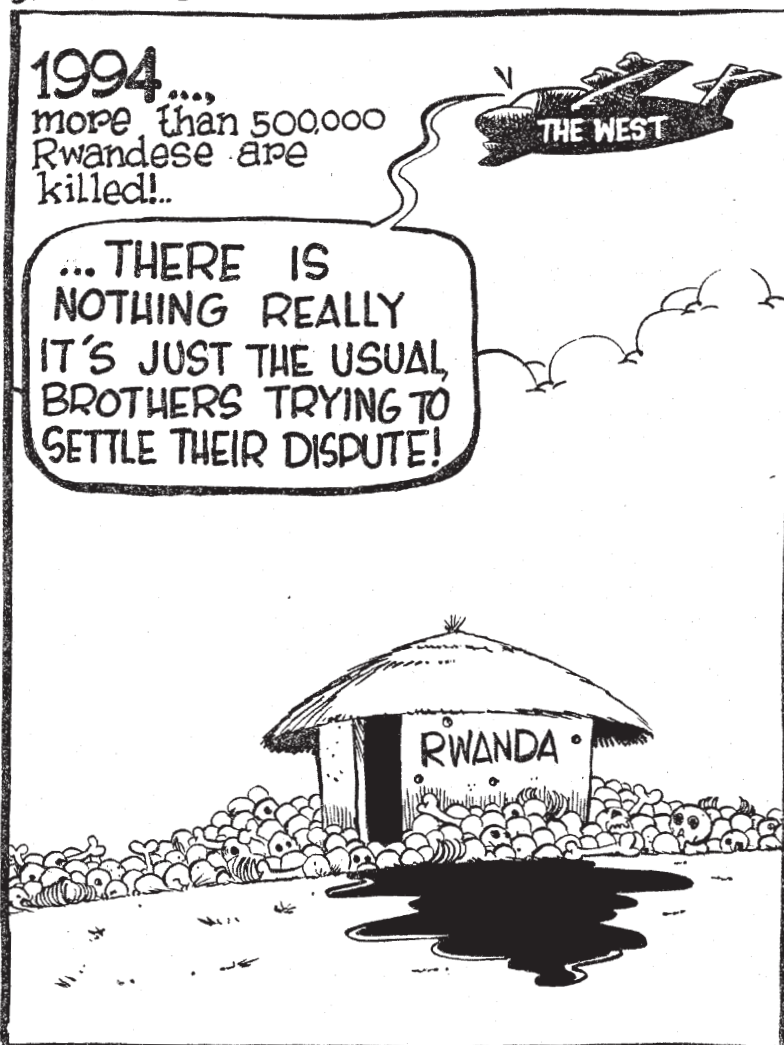
For meg er det viktigst å satse på likestilling på arbeidsplassene. For oss kvinner er ikke nok bare å ha en jobb, vi må spørre oss hva slags jobb vi har – eller vil ha. Heldigvis har det blitt stadig flere positive rollemønstre; jenter som har arbeidet seg opp fra å være te-kokere, vaskehjelper og sekretærer til banksjefer, og til og med til journalister.

Sylvia Juuko er journalist i avisen **The Monitor** i Kampala, Uganda og korrespondent for bladet Mango, utgitt av Norsk fredskorpssamband. Hun er også medlem av Uganda Media Women Association (UMWA)

Gados verden

DN MARCH 6

Tanzanierenen **Godfrey Mwampembwa**, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen **Daily Nation**.

Mandela-epoken mot slutten

AV TORE LINNÉ ERIKSEN

Mange som arbeider med utviklingsprosjekt og Nord/Sør-forhold synes ofte at det er vanskelig å se positive resultater. Selvsagt er det riktig at strukturer ofte virker fastlåst, og at motkreftene er sterke. De av oss som har levd en stund, har kanskje lettere for å se at forandringer faktisk har funnet sted. Et eksempel på dette er forholdene i det sørlige Afrika. For bare ti år siden satt Nelson Mandela i fengsel, frigjøringsbevegelsen ANC var forbudt, de svarte bydelene var langt på vei okkupert av landets egne politi- og militærstyrker, parlamentsvalget i 1989 var forbeholdt det hvite mindretallet og nabolandet Namibia hadde ennå ikke oppnådd selvstendighet.

Ved inngangen til 1990 hadde det gamle apartheidregimets herskerklasse forstått at det ikke var noen vei utenom en eller annen form for demokratisering, og at det ikke lenger var mulig for et rasistisk mindretallsstyre å beholde kontrollen. Det var ikke tale om noen moralsk omvendelse, eller innrømmelse av at apartheid var et ondsinnet system og en forbrytelse mot menneskeheten. Forandringene kom i hovedsak som et resultat av at de folkelige frigjøringskreftene var blitt for sterke, og at det ikke lenger var kapital, olje og våpen å hente fra utlandet.

Den nye strategien fra det regjerende nasjonalistpartiet – med Frederik de Klerk i spissen – gikk ut på å forsøke å bevare så mye som mulig av det gamle samfunnsmonsteret. Det var da heller ikke så få avgjørelser som ble truffet under den fire år lange forhandlingsperioden fram mot 1994, og som har fått grunnleggende betydning for det nye Sør-Afrika. Før det ble mulig å avholde et demokratisk valg, hadde kompromisser mellom ANC og Nasjonalistpartiet gitt en grunnlov med sterkt forsvar for privat eiendomsrett og vern om den hvite overklassens posisjoner i administrasjon og militærvesen.

Uansett valgresultat var det duket for en samlingsregjering i en fem år lang overgangsperiode, og den økonomiske politikken var banket på plass med sterke føringer i retning av liberalisert markedsøkonomi. Forholdene var også lagt til rette for å tiltrekke seg utenlandske investeringer og et åpent samarbeidsforhold med vestlige land og Verdensbankens rådgivere. Det var med andre ord lagt sterke begrensninger på den nye regjeringens handlingsrom, noe som det er viktig å ha i tankene når status skal gjøres opp.

I disse dager er det fem år siden det første demokratiske valget ble avholdt i Sør-Afrika. Det var mange dystre spådommer om at en flertallsregjering ville føre landet ut i kaos, at krefter på ytterste høyrefløy ville forsøke militærkupp, at hvite ville forlate landet i panikk og at de som overtok manglet kunnskaper og erfaring. Vi kan si klart fra at slik er det ikke gått.

Under Mandelas ledelse har forsoning vært et nøkkelord, og faren for kaos og hvit ekstremisme er langt på vei ryddet til side. Respekten for konstitusjonelle spilleregler har vært stor. Diskrimineringen av kvinner, livssynsminoriteter og homofile er redusert gjennom lovgivning og rettsavgjørelser.

Det er altså ikke vanskelig å se at

Den praktiske utformingen av sørafrikansk politikk er for lengst overtatt av Mandelas etterfølger, Thabo Mbeki, skriver forfatteren.

FOTO: SCANPIX

Under Mandelas ledelse har forsoning vært et nøkkelord, og faren for kaos og hvit ekstremisme er langt på vei ryddet til side.

kronikk

mye er oppnådd på kort tid når det gjelder demokratiske rettigheter og samfunnsmessig stabilitet i en vanskelig overgangsperiode. Dette gjelder også mer håndfaste og materielle forbedringer.

Andelen av befolkningen som har adgang til elektrisk kraft er økt fra 40 prosent til 65 prosent. Etter en treg start har boligbyggingen kommet opp i over 10 000 i måneden. Størst har kanskje framgangen vært når det gjelder adgang til reint vann, kanskje er det tre millioner flere mennesker som nyter godt av dette. Tusenvis av klasserom er bygd eller satt i stand, og fem-seks millioner barn får mat på skolen. Selv om beløpet er beskjedent, er det nå innført alderstrygd for alle.

De sosiale forbedringene blir imidlertid beskjedne sammenholdt med alt som må gjøres. En viktig årsak er de begrensninger i regjeringens spillerom som er nevnt ovenfor, og som har ført til at de hvites makt og privilegier i liten grad er beskåret. Mest skrikende er urettferdigheten når det gjelder adgang til jord, der knapt mer enn et par prosent av jorda er omfordelt. Et hvitt mindretall sitter fortsatt på langt over 80 prosent av all jord i landet, mens de gamle reservatene er karrige, overbefolket og ødelagt.

Det nye styret arvet en økonomi på sterk nedtur, med en arbeidsløsheten på omkring 40 prosent. Andelen som er arbeidsløse har heller steget enn sunket, og rammer i særlig grad ungdommen. Aller verst stilt er yngre kvinner. Sør-Afrika har ikke vært immun overfor den globale krisa, og har ofret en rekke nasjonale styringsinstrumenter på det nasjonale kompromissets alter. Statsbudsjettet er også hardt rammet av renter og avdrag på det gamle regimets låneopptak, i tillegg til at det nedarvete pensjonssystemet sluker store deler av de sosiale utgiftene. Slik må folk etter frigjøringen slite med regningen fra apartheidperioden.

Også en rekke andre utfordringer står i kø. Sør-Afrika er på mange måter et brutalt samfunn, med høy kriminalitet og voldsbruk som ikke minst rammer kvinner. Knappt noe annet land i Afrika har en så høy andel av befolkningen som er smittet av aids-epide-

mien, noe som både er en menneskelig og en økonomisk tragedie som ingen øyner løsninger på. Det gamle regimet hadde mange innslag av korrupsjon og personlig favorisering, og dette problemet er heller ikke blitt mindre.

Et stadig tydeligere trekk etter 1994 er de økende ulikhetene innenfor det svarte flertallet. I de siste åra har det vokst fram en ny elite, som kritisk er omtalt som frigjøringsaristokratiet. Her finner en både folkevalgte og byråkrater med toppstillinger i sentral-, og provins- og lokaladministrasjonen, i tillegg til at en del svarte forretningsfolk har slått seg opp under slagordet «black empowerment». Det er også de som har gått rett fra høye posisjoner i fagbevegelsen til det private næringsliv, og i et land hvor det tales om en forsoning er det ikke noe som er så enkelt å forsone seg med som nye privilegier. Dermed er det på få år skapt nye sosiale sjikt som har materielle interesser av å tone ned kampen for utjamning og omfordeling. På denne måten står ideologien om markedets velsignelser sterkere i dag enn i 1994. Samtidig har en del av kraften gått ut av fagbevegelsen og de folkelige organisasjoner på grasrota, selv om det – særlig i forhold til andre afrikanske land – fortsatt er et levende og kritisk sivilsamfunn.

Hvor stor betydning vil det så få for utviklingen i Sør-Afrika at Mandela-epoken går mot slutten, og at det på nytt skal avholdes valg til parlament og provinsforsamlinger?

På kort sikt er det ikke lett å forestille seg at valget og skiftet av president vil føre til noen forandringer. Den over 80 år gamle Nelson Mandela har for lengst overlatt roret til sin etterfølger, Thabo Mbeki. Som samlende symbol og internasjonal attraksjon er det selvsagt ingen som kan gjøre Mandela rangen stridig, men utformingen av sørafrikansk politikk har ikke ligget i hans hender på flere år. Overføringen av maktposisjoner til Thabo Mbeki har vært nøye regissert og planlagt av den gamle høvdingen selv. Tronfølgeren har som sin forgjenger vært talsmann for forsoning mellom folkegrupper og en markedsøkonomisk kurs, og har på samme måte som Mandela advart mot fagbevegelsens radikale kritikk.

Det er heller ikke lett å se noen alternativer til ANC på den parlamentariske arenaen. Det er åtte par-

tier som stiller opp med seriøse sjanser til representasjon, og valget er allerede blitt karakterisert som et oppgjør mellom ANC og «de sju dvergene».

Nasjonalistpartiet er halvert i oppslutning siden 1994, og er diskreditert gjennom alt vi har fått vite fra Sannhets- og forsoningskommissjonen. Mange engelsktalende businessfolk fylket seg i 1994 bak Nasjonalpartiet for å skape hvit enhet mot ANC, men de har nå beveget seg over til det høyreorienterte og markedsliberalistiske Democratic Party.

Mangosothu Buthulezis zulu-parti (Inkatha Freedom Party) klarer ikke å spille på så mye ANC-frykt som de pisket opp i 1994, og ytterst på venstre fløy har Pan-Africanist Congress heller ikke klart å fange opp radikal misnøye. Den eneste nykommer siden sist er United Democratic Front, som har sin forankring i det gamle Transkei-området under ledelse av ANC-utbryteren Bantu Holimisa. Noen nasjonal oppslutning utover fem-seks prosent er det få som har spådd. Slik er opposisjonen mer splittet og maktesløs enn forrige gang. Sannsynligvis vil samlet resultat for ANC bli omtrent som sist, dvs. i overkant av 60 prosent (eller mer).

På lengre sikt er situasjonen langt mer uklart. Det er lett å forestille seg at den folkelige misnøyen nedenfra vil øke i takt med sosiale forskjeller og brutte løfter fra ANC-regjeringen. Ved årets valg har både fagbevegelsen og kommunistpartiet flokket seg bak ANC, og mange av deres ledere vil bli belønnet med høye posisjoner. Men den samlende fronten blant afrikanere oppstod den gang apartheidregimet var en felles fiende, og vil nok slå sprekker når frigjøringskampen blir et fjern minne og hverdagens bite realiteter kommer mer i forgrunnen. Men – som sagt – det er ikke dette som står på dagsordenen i disse dager. Thabo Mbeki kan derfor trygt la seg innsette som president 16. juni.

Tore Linné Eriksen er førsteamanuensis ved U-landsstudiet, Høgskolen i Oslo, og har skrevet en rekke bøker om Afrika, Nord/Sør-spørsmål og nyere verdenshistorie. Han har nylig ledet et større forskningsprosjekt om Norges rolle under frigjøringen av det sørlige Afrika.

Rapport frå klinikken

AV HELSESØSTER ELDRID RYSTE,
NORD-ZAMBIA

Kaputa er ein kommune som ligg lengst nord i Zambia og grensar til DR Kongo. Kommunen ligg 400 km frå næraste tettstad og vegen dit er i elendig forfatning. Den vidstrakte kommunen har ca 90 000 innbyggjarar. Av desse er 60 prosent analfabetar.

Som helsesøster vart det naturleg at eg engasjerte meg på klinikken i arbeidet med mor og barn. Problema bestod for ein stor del av under- og feilernæring, diaré og malaria. Dessutan var der ein grenselaus fattigdom, noko som særleg gjekk ut over kvinner og barn.

Ein føremiddag i veka var sett av til førstegongs konsultasjon for gravide. Det møtte fram minst 50-60 gravide kvinner. I plenum blei dei så spurt om m.a. namn på seg sjølv og mannen, og alder. Fleire av kvinnene visste ikkje kor gamle dei sjølve var. Dermed blei det skrive A i rubrikken for alder, og A står for «adult».

Dessverre kunne ikkje alle gravide i Kaputa gå under begrepet «adult».

Mange såg ikkje ut til å vere eldre enn 10-12 år. Det var fælt å sjå den svulmande gravide magen i ein liten uferdig jentekropp. Mange av dei fleirgongsgravide var ikkje meir enn 140-150 cm høge. Årsaka til dette er at dei blir gravide i altfor ung alder. At jentene ikkje har fått høve til å bli utvokste, kan føre til at bekenet er for trangt for ein vanleg fødsel. Dei aller fleste føder heime i landsbyen, og talet på dødfødselar er stort. Dessutan er her korkje lege eller operasjonsmulegheit, så keisarsnitt er ikkje aktuelt.

Dei gravide blei spurt om kor mange barn dei hadde, alder på desse og kor mange som var i live. Dei fleste visste kor mange barn dei hadde, men svært få kunne gjere greie for alderen på barna sine. Var dei fødte før eller etter regntida, skal tru? Og var det forrige regntid eller den før der igjen?

Nesten alle dei fleirgongsgravide hadde barn som var døde. Ei kvinne på 18 år var gravid for 6. gong, og alle fem barna var døde. Ei kvinne på 20 år var gravid for 8. gong, ein annan 20 åring var 7. gongsgravid og ei på 22 år var gravid for 10. gang.

Av svangerskapsjournalen kunne eg lese at ho fødte første barnet sitt då ho var 8 år. Eg spurte om dette var riktig, og fekk bekrefta at slik var det. Det er heilt vanleg å verte mor i 10-årsalderen. Då kan ein også forstå kvifor dei er analfabetar. Desse kvinnene har passa småsøsken fram til dei sjølve blei mødre, og dermed blei det aldri skulegang.

Kvar kvinne gjennomgår ca 12-14 svangerskap. Så mange svangerskap er ein stor risiko. Kvinnene vert avmagra og avkrefta, og til slutt sit gjerne mannen att som enkemann med mange små barn. Barna vert oftast plasserte ut over til slektningar.

På småbarnskontrollen vert barna vegde og får vaksiner. Om lag halvparten av barna er undervektige. Mange av dei lid av kraftig underernæring. Ein dag i veka vart dei undervektige barna og mødre deira samla under eit mangotre bak klinikken. Der forsøkte Brenda Sampa å lære mødre korleis dei skulle lage næringsrik graut til barna sine. Mødrene sang og dansa medan søtpotetene og maismjølet kokte over bålet. Ei gul plastkanne gjorde nytte som tromme. Mødrene log og skrat-

Kvar kvinne i Zambia gjennomgår ca 12-14 svangerskap, rapporterer artikkelforfattaren.

ILLUSTRASJONSFOTO: GUNNAR ZACHRISEN

møter med mennesker

Skriv til oss om **dine** erfaringer, **dine** historier, **dine** møter med mennesker i andre kulturer. Maks. lengde cirka 70 linjer. Bidrag som brukes blir honorert.

Mange såg ikkje ut til å vere eldre enn 10-12 år. Det var fælt å sjå den svulmande gravide magen i ein liten uferdig jentekropp.

ta sjølv om barna deira var så ufattelleg avmagra. Barna skreik og venta utålmodig på at maten skulle bli ferdig. Det var kan hende dagar sidan sist dei hadde fått mat.

Eit av barna var 9 månader og vog 4,3 kg. Ho var så avmagra og avkrefta at ho ikkje kunne sitte. Augene var matte og innsunkne, og ho ynka seg heile tida. Når grauten var ferdig, åt ho tallerken etter tallerken. Mora blei åtvara mot å gje barnet så mykje på ein gong, men ho hørde ikkje etter. Resultatet blei diare og oppkast hos den vesle.

Mange av barna hadde store kulemarar og tynne armar og bein. Dei stod ved sida av grauten som kokte over bålet og skreik av svolt. Når maten var ferdig, åt dei med glupande appetitt. Mødrene fekk med seg mjøl heim til å koke graut av. Barna synte imidlertid liten eller ingen vekttauke, så ein kan vel stille spørsmål om det var barna som fekk nytte av mjølet. Det er nemleg vanleg at mennene et seg mette først, deretter får kvinnene mat. Barna får mat dersom der er noko igjen.

Ei av barna vog 5 kilo og var 1 1/2år. Barnet hadde eit stort antal om lag 1 cm lange arr på venstre side av brystkassa. Desse var laga enten av foreldra eller av ein witchdoctor. Dei skulle fordrive sjukdommen

som herja inne i henne, og som gjorde at ho ikkje la på seg. Dette var første gong barnet var på klinikken. Lange avstandar og manglande transport gjorde det vanskeleg å nå fram til fagfolk.

Ein dag eg kom tilbake til klinikken etter lunsj, hørde eg ei forferdeleg hyling og roping inne frå eit av pasientromma. Eg trudde først det var ei kvinne som var blitt overtalt til å føde på klinikken. I staden viste det seg at det var ei mor som hadde mista eit lite barn på under eitt år.

Dei kom frå ein fiskarlandsby om lag ein times køyring frå Kaputa sentrum. Barnet var underernært og hadde anemi. Manglande transport var årsaka til at dei ikkje nådde fram til klinikken i tide. Dermed stod ikkje livet til å redde.

Ein føremiddag fekk eg besøk av jordmora. Ho kunne fortelje at kvelden i førevegen hadde det kome inn ei fødande kvinne på klinikken. Fosteret låg i tverrleie og eine handa hadde falle fram. Ho måtte altså til eit sjukehus for å få ta keisarsnitt, og dei hadde ikkje transport, så kunne dei få låne vår bil? Næraste sjukehus ligg 200 km unna på dårleg grusveg.

Den 7. mars blei vi evakuerte frå Kaputa som følgje av krigen i DR Kongo. Soldatar i hundretal og titusenvis av flyktningar strøymde inn til Kaputa, og gjer det enno. Dette har gjort situasjonen for lokalbefolkninga endå vanskelegare.

Eldrid Ryste er utdanna helsesøster og har arbeida frivillig blant mødre og barn i Kaputa i Nord-Zambia. Mannen hennar arbeider for Norad som ekspert same stad.

hvem? hvor?
hva i all verden?

1. Hvilken tilknytning har denne personen til bistand?
2. I hvilken by ligger Det Nordiske Afrikainstituttet?
3. Hva betegner ordet «gender»?
4. Er Det internasjonale pengefondet (IMF) en del av FN-systemet?
5. Når ble FN etablert?
6. Hva betyr forkortelsen «NUPI»?
7. Hvilken ny bistandsorganisasjon ble lansert 7. mai i år?
8. Ligger Nairobi nord eller sør for ekvator?
9. Hvem er Ola H. Metliaas?
10. Hvor og når fant 6-dagers krigen sted?
11. Hvilket språk er det offisielle språket i Angola?
12. Hvor finner vi verdens største pyramide?
13. I hvilken organisasjon er amerikaneren Lester R. Brown øverste leder?
14. I hvilken by ligger Verdensbankens hovedkontor?
15. Hva er betegnelse for øverste embetsstilling i UD?
16. «Tre verdener» er en popularisert inndeling av verdens land. Hvilke land sør for ekvator regnes til den «første verden»?
17. Hvor mange ganger er deler av FN blitt tildelt Nobels Fredspris?
18. Hva er tidsforskjellen mellom New Delhi og Oslo om sommeren?
19. Hva heter FNs nyutnevnte Kosovo-mekler?
20. I hvilket land er Baku hovedstad?

(Svar på side 19)

Bistandsaktuelt's spørrespalte er laget av **Arve Norheim**.

notis

Elev-boom i Uganda

UGANDA: Uganda investerer gjeldslettemidler i undervisning, skriver avisen New Vision. I løpet av to år har tiltaket medvirket til å øke innskrivningen av elever til landets grunnskole fra 54 prosent til 90 prosent.

Innsatsen ble nylig markert av Verdensbanken og hjelpeorganisasjonen Oxfam som overrakte den første «Education Now Pencil»-prisen til Ugandas førstedame Janet Museveni, som på landets vegne mottok prisen i Washington. Oxfam-president Offenheiser oppfordret under overrekkelsen andre utviklingsland til å lære av Ugandas eksempel.

– Musikken forener oss

– Vi beveger oss i et multikulturelt landskap og er i ferd med å utvikle et globalt språk. Vår kultur endrer seg. Tradisjonell musikk er ikke enerådende, selv om man i Nord ofte oppfatter musikken i Sør som en nærmest statisk størrelse. I dette er dialogen mellom Nord og Sør særdeles viktig, sier Kalasoori Arunthathy Sri Ranganathan fra Sri Lanka og Joyce Jenje-Makwenda fra Zimbabwe.

• BETHI DIRDAL JÅTUN

De to kvinnene er sentrale kulturpersonligheter i sine respektive land. Sri Ranganathan er avdelings sjef i Sri Lanka Broadcasting Corporation og er en sentral skikkelse innen tamilsk musikk. Makwenda er, gjennom sin produksjon av dokumentarfilmen «Township Music», blitt en ressursperson innen kulturspørsmål i Zimbabwe.

Deres forståelse av musikkens betydning for dialog og utvikling er påfallende lik, der de møtes til diskusjon på et NORAD-seminar om musikkamarbeid mellom Norge og landene i Sør i slutten av mai.

– Musikkens språk kan gjøre langt mer enn alle verdens samtaler. I Sri Lanka er de etniske motsetningene svært tydelige. Musikken kan ikke løse grunnleggende problemer, men den kan løse opp og mildne motsetningene. Nylig deltok jeg på en tamilsk-singalesisk musikkfestival i Colombo hvor mennesker fra ulike etniske grupper og flere asiatiske land deltok. Musikkens språk gjør at vi finner hverandre, påpeker Sri Ranganathan.

Township-musikken. – Musikken forener folk. I Zimbabwe har vi mennesker fra flere afrikanske land. I byen jeg kommer fra vokste «Township Music» frem som et identitetsuttrykk. Folk hadde behov for å finne noe som samlet dem. Med musikkens som utgangspunkt fikk vi etter hvert andre fellesuttrykk som kvinnebevegelser, rettighetsorganisasjoner osv. Men musikken var utgangspunktet, sier Makwenda.

– Møtepunkter som dette er helt nødvendige. Vi har behov for å utveksle synspunkter med andre kulturaktører i andre deler av verden. Alle influeres vi av de endringene som nå skjer, sier Sri Ranganathan.

Hun viser til hvordan den økende globaliseringen medfører endringer i musikalske uttrykk verden over. Den såkalt tradisjonelle musikken i Sør påvirkes i økende grad av

vestlige musikkformer, men også av uttrykk fra andre land i Sør.

«En del av meg» – Mange finner dette vanskelig. Begrepet «tradisjonell musikk» forbindes av mange vestlige bistandsaktører som stemmene fra Sør, det ekte og grunnleggende. Når man i Asia, Sør-Amerika og Afrika nå utvikler andre former for musikk, røkkes dette ved fundamentale oppfatninger av hva som er ekte og ikke. Er ikke dette problematisk? spør Ranganathan.

– Hva er tradisjonelt når dagen er slutt? Vi snakker om å blande nytt og gammelt. Dette har ingenting med etniske grupper og uttrykk å gjøre. «Township Music» er for eksempel en urban musikkform fundert i jazz-genren og utviklet i Zimbabwe i dette århundret. Men den er en del av meg. Jeg behøver ikke å gå lengre tilbake i tid for å finne min identitet. «Township Music» er min musikk og et vesentlig symbol for min identitet, sier Makwenda.

– Vi må ha frihet til å velge, sier Joyce Jenje-Makwenda fra Zimbabwe som er sterkt opptatt av å fjerne merkelapper som etnisk og tradisjonell musikk.

FOTO: JANNECKE SANNE

FAKTA:

Norske bevilgninger (over bistandsbudsjettet) for støtte til kulturtiltak i Sør lå i 1998 på 43 millioner norske kroner, og i 1999 er de på rundt 35 millioner kroner. Målet for støtten er bl.a. å bidra til økt bevisstgjøring i samarbeidslandene om egen kultur – både tradisjonell kultur og nåtidens kulturuttrykk.

Kirkens Nødhjelp søker RESSURS- MOBILISERINGS- KOORDINATOR til Sør-Sudan

Tjenestested er Torit County. Sør-Sudan er betegnet som et krigsområde og egner seg følgelig ikke for barnefamilier.

Arbeidsoppgaver:

- bevisstgjøre, motivere og mobilisere partnere og kommuner til deltakelse i planlegging, administrering og implementering av framstøt som fremmer bærekraftig utvikling og stabiliserer lokale samfunn
- fremme samarbeidet mellom NGOs og lokale organisasjoner
- støtte og styrke kirkelige samarbeidspartners muligheter til å utføre nødhjelps og rehabiliteringsarbeid.

Ansvarsområder:

- administrative funksjoner i oppgavene nevnt ovenfor.

Kvalifikasjoner:

- høyere samfunnsfaglig utdanning
- kunnskap om gender problematikk og PRA (Participatory Rural Appraisal)
- gode engelskkunnskaper

Ønsket arbeidserfaring:

- PRA og gender
- bistand
- planlegging og administrasjon
- opplæring

Den som ansettes må være lojal mot Kirkens Nødhjelps kristne verdigrunnlag.

Betingelser: nettolønn kr.220.100,- pr.år, bonusordning, fri bolig, forsikringer
Tiltredelse: 1. august 1999.

Nærmere opplysninger: tlf. 22 09 27 00 v/regionskoordinator Odd Evjen eller personalkonsulent Astrid Elisabeth Stabell.

Søknad med oversikt over utdanning og erfaring sendes Kirkens Nødhjelp, postboks 4544 Torshov, 0404 Oslo innen 28.mai d.å.

Direktoratet for utviklingshjelp, NORAD

UTDANNINGSRÅDGIVER

I NORADs Fagavdeling er det ledig stilling som utdanningsrådgiver. Rådgiveren skal bidra til å kvalitetssikre NORADs bistand på området. Arbeidet omfatter rådgivning, saksbehandling og utredning innen bistand til utdanningssektoren hvor utdanningspolitikk og organisering av sektoren, inkl. økonomiske og institusjonelle forhold vil være sentrale. Rådgivning om virkemidler for bekjempelse av barnarbeid kan bli aktuelt. Rådgiveren vil delta i samarbeidet med norske og internasjonale fagmiljø.

Søkeren må ha høyere utdanningsfaglig eller annen relevant utdanning, bred og relevant arbeidserfaring og gode engelskkunnskaper. Erfaring fra internasjonalt utdanningsarbeid og bistandsarbeid vil bli tilagt vekt. Det kreves gode evner til samarbeid, skriftlig og muntlig kommunikasjon og analyse.

Stillingen er et vikariat for ett år fra sommeren 99, og innebærer en del reisevirksomhet.

Tiltredelse snarest.

Lønnstrinn 40-54 avhengig av kvalifikasjoner.

Nærmere opplysninger ved underdirektør Inger K. Stoll tlf 22 31 45 26, rådgiver Sissel Volan tlf 22 31 45 35 eller rådgiver Marit H. Vedeld tlf 22 31 45 54.

Søknad merket «FAG 99/20» sendes NORAD, Fagavdelingen, Postboks 8034 Dep., 0030 Oslo, innen 3. juni 1999.

FØRSTEKONSULENT / RÅDGIVER

(1 års vikariat, med mulighet for forlengelse)

ved Økonomi og budsjettkontoret, Administrativ avdeling

Økonomi- og budsjettkontoret arbeider med økonomistyringen i NORAD, statsbudsjett samt økonomisk oppfølging og rapportering. Kontoret koordinerer den samlede rapportering av all norsk bistandsstatistikk på internasjonalt nivå. Systemansvaret for ØKOSYS; NORADs nye tiltaksforvaltnings- og økonomisystem, er en sentral oppgave.

Medarbeideren bør kunne dekke hele kontorets ansvarsområde, men med hovedvekt på virksomhets- og budsjettstyring. Søkeren må ha økonomisk utdanning, fortrinnsvis av høyere grad, og god kjennskap til IT-baserte økonomistyringssystemer. Relevant erfaring, fortrinnsvis fra offentlig virksomhet, gode engelskkunnskaper og personlig egnethet, vil bli tillagt vekt. Noe reisevirksomhet må påregnes.

Økonomifunksjonen i NORAD er under vurdering. Det kan bli endring i arbeidsområde og organisatorisk plassering.

Lønnstrinn 32-43 avhengig av kvalifikasjoner.

Nærmere opplysninger ved henvendelse til kontorsjef Anne Asker, tlf 22 31 43 07 eller underdirektør Rolf Sørsum tlf 22 31 43 84.

Søknaden merkes «ADM 22/99» og sendes NORAD, Personal- og organisasjonseksjonen, Postboks 8034, Dep, 0030 Oslo, innen 10 juni.

Kalasoori A. Sri Ranganathan fra Sri Lanka sier at musikk kan bidra til å bryte ned motsetninger mellom land og mennesker.

FOTO: JANNECKE SANNE

nytt om navn

Har du skiftet jobb i det siste? Eller er det noe annet nytt? Send oss en melding, maks. 4-5 setninger og gjerne et bilde. Ved plassmangel prioriteres de mest utdrettede stillingene.

Turid Heiberg, for tiden rådgiver i Redd Barna, blir ny leder for organisasjonen FOKUS den 1. aug. Heiberg er utdannet i statsvitenskap fra Universitetet i Oslo. Før hun begynte i Redd Barna for 6 år siden, var hun tilknyttet Institutt for Fredsforskning og Institutt for Menneskerettigheter. Hun har også arbeidet ved Distrikthøgskolen i Lillehammer og Bø. Heiberg var en av grunnleggerne av Antirasistisk senter og MiRA-ressurscenter.

Norske **Nina Berg** er utsendt ifra DANIDA som Chief Technical Adviser, fra og med 1. februar 1999. Hun skal jobbe med Legal Sector Programme i Maputo, Mosambik.

Stian Thrane, tidligere prosjektleder i NetCom GSM, er fra 1. mars ansatt som seniorkonsulent i Redd Barna, med relasjonsbygging, dialogprogram og Internett som arbeidsområde. Thrane er utdannet ved Norges Markedshøgskole, med spesialisering innen informasjon og samfunnskontakt.

Direktør **Sverre Lodgaard** ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt er utnevnt til styremedlem i FNs Fredsuniversitet.

Samråd med UNESCOs generaldirektør Federico Mayor utnevnte FNs generalsekretær

Kofi Annan NUPI-direktøren og ni andre høytstående personligheter til styreplasser ved fredsuniversitetet.

Torbjørn Lied (55) går av som generalsekretær i Santalmisjonen, etter 26 års tjeneste i misjonen. Lied var misjonær i Bangladesh i 13 år før han kom hjem i 1986 og gikk inn i stillingen som misjonssekretær. 1. september 1991 ble han utnevnt til generalsekretær. Men etter årets generalforsamling er det altså slutt. Lied blir nå prest i Oddernes menighet i Agder bispedømme.

Da Statoil-direktør **Arve Thorvik** ba om en måneds permisjon fra jobben, brukte han tiden til å fylle Røde Kors-kassen med rundt 10 millioner kroner, skriver Aftenposten. Thorvik er direktør i Statoils seksjon for helse, miljø og sikkerhet. I årene 1973-1986 var Thorvik ansatt i UD, først som ambassadesekretær i henholdsvis Genève og Lagos, og som ambassaderåd i New York.

Reidun Tjomsland de Vargas og **Tarcisio Vargas** reiste 15. februar til Guayaquil i Ecuador. Her skal de arbeide for den Norske Santalmisjonen.

Lars Gule er engasjert som prosjektkoordinator hos Senter for utviklingsstudier ved Universitetet i Bergen, på programmet «Nature, Society and Water». Han arbeider for tiden med sin doktorgrad i filosofi.

Harald Lundqvist (34) er daglig leder i den nye bistands-sammenslutningen Atlas-alliansen. Siden 1994 har han ledet forløperen til alliansen, Funksjonshemmedes Bistandsstiftelse. Etter utvidelsen skal Lundqvist ha ansvaret for koordineringen av bistandsarbeidet til de forskjellige organisasjonene i sammenslutningen. Lundqvist har tidligere jobbet i Anderson Consulting med ulike rådgivningsoppdrag.

Johanne Tunaal (29) er ny informasjonskonsulent i Atlas-Alliansen, med ansvar for å koordinere nord/sør-informasjonen i de samarbeidende organisasjonene, oppfølging av rammeavtalen med NORAD, mediekontakt og annet informasjonsarbeid. Tunaal er utdannet ved Journalistutdanningen i Oslo, og har erfaring fra blant annet NRK radio.

Sven N. Rambøll, rådgiver i seksjon for Afrika i NORAD, tiltrådte 3.mai 1999 som ambassadesekretær ved ambassaden i Colombo, Sri Lanka.

Bjørn Erik Rasch, professor ved Institutt for statsvitenskap, er fra og med 1. april tilknyttet et nytt prosjekt på Instituttet, der

målet blant annet er å styrke sørafrikansk kompetanse på demokratibyggning. Også norsk forskningskompetanse på menneskerettigheter og demokratisering i Sør-Afrika skal styrkes.

Lars Ekman, rådgiver på seksjon for økonomisk utvikling i NORAD, har gjeninntret i sin stilling etter ett korttidsoppdrag i Mosambik. **Arne Sandnes** har sluttet på seksjon for økonomisk utvikling i NORAD.

Christine Wiig er ansatt hos FOKUS for å koordinere arbeidet knyttet til Operasjon Dagsverk. Fra slutten av juni går **Ragnhild Nordvik** inn i en 50 prosent stilling samme sted. Begge kommer fra SAIH.

Studieforbundet NY Verden (SNV) og Studieforbundet for Norske Freds- og Solidaritetsorganisasjoner (NFS) har slått seg sammen, og fra og med 14.april 1999 har de hett «Folkeopplysningsfondet». Adresse og telefon er den samme.

Flere av de mest sentrale posene i utenriktjenesten er med i stillingskabalens som UDs ledelse legger denne våren. To

ambassader i Baltikum fått nye sjef: Tidligere regionalrådgiver **Herberth Linder** tiltrådte 1. mars i Riga (Latvia), mens tidligere ambassadør i Beograd, **Jon A. Gaarder**, overtar posten i Vilnius (Litauen).

UDs pressetalsmann **Ingvard Havnen** skal etterfølge **Hans Ola Urstad** som generalkonsul i San Fransisco. Havnen vil imidlertid ikke tiltre før neste år. Tidligere i år ble **Asbjørn Eidhammer** utnevnt til ny ambassadør i Lilongwe (Malawi), mens **Jan Nærby** ble ambassadør i Lagos (Nigeria). Ekspedisjons-sjef **Haakon Hjelde** (bildet) i UDs bilaterale avdeling blir ny ambassadør i Beijing. Seksjonssjef **Tore Torang** fra NORAD blir ny ambassadør i Islamabad (Pakistan).

Sjur Torgersen, som tidligere ledet UDs konsuleravdeling, er blitt ny ambassadør i Jakarta (Indonesia). **Truls Hanevold**, tidligere leder av UDs administrative avdeling, er utnevnt til ambassadør i New Dehli (India).

Neste
bistandsaktuelt
kommer
ca. 25. juni

Svar
hvem? hvor? hva i all verden?

- Grete Faremo (Ap) var bistandsminister i perioden 1990-92.
- I Uppsala.
- Sosiale relasjoner mellom kvinner og menn.
- Ja.
- I 1945.
- Norsk Utenrikspolitisk Institutt.
- Atlas-alliansen, lansert av flere organisasjoner for funksjonshemmede.
- Sør.
- Generalsekretær i Flyktningerådet.
- I Midtøsten, sommeren 1967.
- Portugisisk.
- I Mexico.
- I organisasjonen Worldwatch Institute, som driver forskning på miljø og utviklingsproblemer.
- I Washington.
- Utenriksråd.
- Australia og New Zealand
- Fem ganger (UNHCR i -54 og -81, UNICEF i -65, ILO i -69 og FNs fredsbevarende operasjoner i -88).
- 3,5 timer.
- Carl Bildt.
- I Aserbajdsjan.

Karakterboka – fra null til 20:

- Alt riktig:** Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!
- 15-19:** Verden trenger deg.
- 10-14:** Du kan se framtiden lyst i møte.
- 5-9:** Ikke så verst.
- 1-4:** Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?
- 0:** Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

Atlas-alliansen er en sammenslutning av norske organisasjoner av funksjonshemmede, pasienter og pårørende som arbeider med bistand i utviklingsland. Atlas-alliansen er en videreføring og utvidelse av Funksjonshemmedes Bistandsstiftelse (FBS). De seks organisasjonene bak stiftelsen representerer til sammen nærmere 300 000 medlemmer i Norge. Atlas-alliansen er NORADs hovedsamarbeidspartner i bistandsarbeid som berører funksjonshemmede. Sekretariatet har i dag 5 stillingshjemler, i tillegg til hver enkelt organisasjons bistandskonsulenter. Atlas-alliansens sekretariat holder til i Galleriet i Schweigaardsgate 12 v/ Bussterminalen i Oslo.

Til nyopprettet stilling søker Atlas-alliansen for snarlig tiltredelse en bistandskonsulent

til fast, hel stilling i sekretariatet

Arbeidsoppgavene vil primært være knyttet til faglig kvalitetssikring av bistandsvirksomheten som støttes av Atlas-alliansen. Dette vil innebære saksbehandlingsarbeid i forbindelse med planlegging og rapportering. Oppfølging av fellesprosjekter, fagutvikling internt i Atlas-alliansen, samt videreutvikling av stiftelsen som kompetanseforum for bistand er også sentrale oppgaver.

Vi søker etter en person med relevant høyere utdanning, og som er resultatorientert, kvalitetsbevisst, analytisk og har evne til å tenke helhetlig og overordnet. Erfaring fra bistandsarbeid er en forutsetning. Det kreves gode ferdigheter i bruk av dataverktøy, og evne til å strukturere informasjon og prosesser. Ryddighet, skriftlig og muntlig framstillingsevne vil også bli vektlagt. Bistandskonsulenten må kunne ta initiativ og jobbe selvstendig, samtidig som arbeidet i stor grad forutsetter evnen til å samarbeide med øvrige involverte.

Vi kan tilby utfordrende og spennende oppgaver i videreutviklingen av Atlas-alliansen i et uformelt, lærerikt og hyggelig miljø. Fokus er globalt rettighetsarbeid for mennesker med funksjonshemming.

Vi tilbyr lønn etter avtale, pensjonsordning, kantineordning m.m. Daglig leder i Atlas-alliansen vil være nærmeste overordnede. Stillingen vil medføre noe reisevirksomhet.

For mer informasjon kontakt daglig leder Harald Lundqvist
Tlf: 23 16 35 91 Faks: 23 16 35 95 E-post: atlas@atlas-alliansen.no

Søknadsfrist: 02.06.99

Søknad, CV og kopi av vitnemål og attester sendes
Atlas-alliansen, Boks 9218 Grønland, 0134 Oslo.

Atlas-alliansen

Schweigaardsgt 12, Boks 9218 Grønland, 0134 Oslo Tlf: 22 17 46 47 Faks: 23 16 35 95

E-post: atlas@atlas-alliansen.no Web: www.atlas-alliansen.no

FOKUS er et kompetanse- og ressurscenter på internasjonale kvinnespørsmål. FOKUS er et samarbeidsorgan for 52 kvinne-organisasjoner og kvinneutvalg i Norge i deres internasjonale engasjement. FOKUS skal gjennom bistands- og prosjektarbeid medvirke til å bedre kvinners sosiale, økonomiske og politiske situasjon internasjonalt, med hovedvekt på landene i sør. FOKUS utgir et kvartalsstidskrift og et månedlig nyhetsbrev, arrangerer konferanser og kampanjer.

INFORMASJONSANSVARLIG

Vi søker en person som skal ha ansvar for FOKUS daglige informasjonsvirksomhet.

Søkere bør ha:

- informasjonsfaglig bakgrunn
- gode språkferdigheter (norsk og engelsk)
- kunnskap om internasjonale kvinnespørsmål
- erfaring fra kampanjevirkosomhet
- erfaring i bruk av windows/layout-programmer

Søknadsfrist: 11. juni. Tiltredelse: snarest mulig. Lønn etter avtale.

Søknad med CV og attester sendes FOKUS, Storgaten 33c, 0184 Oslo. Nærmere informasjon om stillingen kan fås hos daglig leder Elisabeth Eie, eller Trine Lynggard (informasjonsansvarlig), tlf. 22 20 95 70.

Driver du med internasjonalt prosjektarbeid, Nord-Sør undervisning eller er engasjert under Internasjonal Uke?

Nå foreligger det en ny utgave av «Global undervisning» - en oversiktskatalog over alt undervisningsmaterieill fra de viktigste bistandsorganisasjonene i Norge. Katalogen er sendt til alle skolers bibliotek, men trenger du eller skolen flere eksemplarer kan du bestille denne gjennom NORAD eller FN-sambandet.

NORAD
DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSHJELP
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

«Global forståelse» er in i Oslo

Grensesprengende læring er in. Søknadene strømmer på til U-landsstudiet ved Høgskolen i Oslo. I år skal 1290 studenter kjempe om 12 åpne plasser.

• ARVE NORHEIM
 BIBIANA DAHLE PIENE

GLOBALA STUDIER

- Vi har hatt en kraftig økning i interessen for studiet de siste årene. Undersøkelser blant studentene tyder på at stadig flere opplever globale spørsmål som viktige, sier høskolelektor Karen Brit Feldberg.

Variert innhold. Utviklingsgeografi, utviklingshistorie, sosialantropologi, religionsvitenskap, sosiologi, økonomi, komparativ pedagogikk, utviklingsinformasjon og skjønnlitteratur er blant elementene i U-landsstudiet. Kjernen er et fire ukers feltopphold i et utviklingsland, sier Feldberg.

- Vi bruker elementer fra mange fagområder for å gi et mer nyansert bilde og skape bredere forståelse. Studiet kvalifiserer til arbeid i en flerkulturell norsk grunnskole og i den tredje verden. Siktemålet er å stimulere til solidaritet og samarbeid på tvers av alle grenser. Derfor rekrutterer vi studenter med svært ulik bakgrunn, fremholder hun.

Blant studentene finnes folkehøgskolestudenter, førskolelærere, lærere, sosialøkonomer, misjonærer, solidaritetsaktivister og yrkesgrupper som arbeider med internasjonale spørsmål eller driver informasjonsvirksomhet innenfor feltet.

Ettersøkt. U-landsstudiet er blitt det tredje mest «ettersøkte» studiet i

- U-landsstudiet er både interessant og inspirerende, er konklusjonen til studentene Anne Veiteberg, Andreas Fættten og Anita Vorkinslien.

FOTO: IVAN BRODEY

U-landsstudiet er blitt det tredje mest «ettersøkte» studiet i Norge.

Norge.

- Bare medisiner- og journalistutdanningen har flere søkere, forteller Feldberg. 1290 søkere skal slåss om de i alt 30 plassene, hvorav bare 12 er åpne. De øvrige er forbeholdt lærerstudenter som vil bruke siste studieår til å fordype seg i verdensproblemer.

Studiet kan tas som grunn-, mellom- eller hovedfag. Grunnfagsstudiet kan også tas som fjernundervis-

ning, mens hovedfaget er det eneste profesjonsrettede hovedfaget i Norge med fokus på den flerkulturelle norske skolen og arbeidet knyttet til utdanning og utvikling i den 3. verden.

Høgskolen i Oslo har også etablert et samarbeid med University of Bristol i England hvor elevene kan ta en Master in Education and Development

- Tidligere hadde vi et inntrykk

av at formålet med studiene var å jobbe i utviklingsland. Nå registrerer vi en dreining mot jobber i flerkulturelle miljøer, og organisasjoner i Norge og verden for øvrig, opplyser Feldberg.

Forbereder feltarbeid. - Studiet er tverrfaglig, interessant og veldig inspirerende, sier Anne Veiteberg, idehistoriker og internasjonal konsulent i Landsrådet for Norske Barne- og Ungdomsorganisasjoner. Hun tar grunnfaget gjennom fjernundervisning, og er nå opptatt av å forberede feltarbeid i Bolivia.

Barnevernspedagog Anita Vorkinslien, som også er i ferd med å avslutte grunnfagsstudiet, forteller at å lese 3000 pensumsider og følge tidsfristene til skriftlige oppgaver har vært hektisk i perioder.

- Spesielt i kombinasjon med en travel jobb! I og med at pensumet er så generelt, ser jeg frem til å kunne fordype meg i feltarbeidet i Uganda. Der skal jeg på distriktsnivå studere barns rettigheter i forhold til FNs barnekonvensjon, sier hun.

«Input» i hverdagen. - Jeg søkte meg til studiet for å få lære mer om et interessant saksfelt og for å få ny input i hverdagen, sier førskolelærer Andreas Fættten, som til daglig er styrer ved Seilduken barnehage. Han har erfaring fra Fellesrådet for det sørlige Afrika, hvor han deltok i arbeidet mot apartheid.

- Noe av pensumet kan virke som en oppsummering av alle problemene i den tredje verden og er nokså deprimerende. Men alt i alt er det et veldig spennende studie som har gitt meg perspektiver og innsikt, sier Fættten.

NORAD flytter

Fra mandag 7. juni 1999 er NORADs nye besøksadresse:

NORAD
 Direktoratet for utviklingssamarbeid
 Ruseløkkveien 26
 Oslo
 Telefon: 22 24 20 30
 Telefaks: 22 24 20 31

Postadressen forblir den samme:

NORAD
 Postboks 8034 Dep.
 0030 Oslo

<http://www.norad.no/>

NORAD
 DIREKTORATET FOR
 UTVIKLINGSHJELP
 NORWEGIAN AGENCY FOR
 DEVELOPMENT COOPERATION

«FROM LITERACY TO ADULT BASIC EDUCATION»

SEMINAR ORGANISERT AV LINS,
 HØGSKOLEN I OSLO, 17. OG 18. JUNI 1999

Lærerutdanningens Internasjonale Senter, LINS, ved Høgskolen i Oslo, vil i juni arrangere et seminar i samarbeid med Verdensbankens Trust Fund for utdanningspolitisk dialog i Afrika. Seminarets tema er grunnutdanning for voksne, og hovedmålet for seminaret er å fokusere betydningen av, og ulike sider ved utviklingen av denne type utdanning.

Inviterte forelesere fra Afrika, IIEP, International Literacy Institute, UNESCO, Verdensbanken og Norge vil delta. Det er ventet at NASEDEC og NICE vil bidra til seminaret, og invitasjon er sendt til en rekke frivillige organisasjoner, akademiske institusjoner og andre aktører på området.

Påmeldingsgebyr for deltakere er NOK 400 per person, NOK 200 for studenter. Gebyret kan betales ved ankomst og inkluderer lunsj begge dagene og en seminarmiddag. Påmelding bes sendt LINS, innen 4. juni 1999 til følgende e-mail: Liv.Haraldsen@lu.hioslo.no, eller faks til nr. 22452105. Nærmere informasjon kan fåes ved henvendelse til Robert L. Smith, tlf. 22452116, eller Ellen Carm, tlf. 22452114.

Vi minner om dato og sted:

17. og 18. juni 1999, LINS, Høgskolen i Oslo,
 Pilestredet 52, 0167 Oslo

Program vil bli tilsendt deltakere etter påmeldingen.